

INDICATIEVE TABEL 2020

INHOUDSTAFEL

Hoofdstuk I. Schade aan personen	63
1. Principes	63
2. De tijdelijke schade	65
2.1. Medische kosten voor de consolidatie	65
2.2. De hulpmiddelen	66
2.2.1. Materiële hulpmiddelen	66
2.2.2. Hulp van derden	66
2.3. De persoonlijke ongeschiktheid	67
2.4. De huishoudelijke ongeschiktheid	67
2.5. De economische ongeschiktheid	68
2.5.1. Verlies van inkomen	68
2.5.2. Verhoogde inspanningen	68
2.6. Schade ontstaan tijdens de studies	69
2.6.1. Verhoogde inspanningen	69
2.6.2. Verlies van een studiejaar	69
2.6.2.1. Materiële schade	69
2.6.2.2. Morele schade	70
2.6.2.3. Achterstand loopbaan	70
2.7. Schade geleden door de naastbestaanden	70
3. De blijvende schade	70
3.1. De wijzen van vergoeding (rente, kapitalisatie, forfait)	70
3.2. Medische kosten na consolidatie	72
3.3. De hulpmiddelen	73
3.3.1. De materiële hulpmiddelen	73
3.3.2. Hulp van derden	73
3.4. De persoonlijke, huishoudelijke en economische ongeschiktheid	74
3.4.1. De persoonlijke ongeschiktheid	74
3.4.1.1. Algemeen	74
3.4.1.2. De specifieke schade	74
a. De pijn	74
b. De esthetische schade	74
c. De seksuele schade	76
d. De genoegenschade	76
3.4.2. De huishoudelijke ongeschiktheid	76
3.4.3. De economische ongeschiktheid	77
3.4.3.1. Algemeen	77
3.4.3.2. Inkomensverlies	77
3.4.3.3. Verhoogde inspanningen en vermindering van de economische waarde	78
3.4.3.4. Forfaitaire vergoeding	78
3.4.3.5. Postprofessionele schade	78
3.5. Schade geleden door de naastbestaanden	78
3.6. Voorbehoud	79
3.7. Tabel van de forfaitaire vergoedingen	79
4. Het overlijden	82
4.1. Begrafeniskosten	82
4.2. Schade <i>ex haerede</i>	82
4.3. Schade geleden door de naastbestaanden	83
4.3.1. De morele schade	83

4.3.2. De materiële schade	84
4.3.2.1. Schade wegens het verlies van het inkomen van de overledene	84
4.3.2.2. Schade geleden door verlies van de bijdrage in de huishoudelijke activiteiten geleverd door het slachtoffer	85
Hoofdstuk II. Schade aan voorwerpen en kosten	86
1. Voertuigschade	86
1.1. Principe	86
1.2. De btw	87
1.3. Takel- en stallingskosten	87
1.4. Gebruiksderving	88
1.4.1. Wachtijd	88
1.4.2. Herstellingsduur	88
1.4.3. Vervangdagen	88
1.4.4. Vergoeding wegens gebruiksderving	89
1.4.5. Financiering	90
2. Verplaatsingskosten	90
3. Administratiekosten	91
4. Kledijschade	91
Hoofdstuk III. Interest en provisie	92
1. De vergoedende interest	92
2. Moratoire interest	93
3. Provisie	93
Bijlage Opdracht deskundige	94

TABLEAU INDICATIF 2020

TABLE DES MATIERES

Chapitre I. Dommage aux personnes	63
1. Principes	63
2. Le préjudice temporaire	65
2.1. Les frais médicaux avant consolidation	65
2.2. Les aides	66
2.2.1. Les aides matérielles	66
2.2.2. Les aides de tiers	66
2.3. L'incapacité personnelle	67
2.4. L'incapacité ménagère	67
2.5. L'incapacité économique	68
2.5.1. Perte de revenus	68
2.5.2. Efforts accrus	68
2.6. Préjudice né pendant les études	69
2.6.1. Efforts accrus	69
2.6.2. Perte d'une année d'étude	69
2.6.2.1. Dommage matériel	69
2.6.2.2. Dommage moral	70
2.6.2.3. Retard dans la carrière	70
2.7. Dommage des proches	70
3. Le dommage permanent	70
3.1. Les méthodes d'indemnisation (rente, capitalisation, forfait)	70
3.2. Les frais médicaux après consolidation	72
3.3. Les aides	73
3.3.1. Les aides matérielles	73
3.3.2. Les aides de tiers	73
3.4. L'incapacité personnelle, ménagère et économique	74
3.4.1. L'incapacité personnelle	74
3.4.1.1. Généralités	74
3.4.1.2. Les préjudices particuliers	74
a. La douleur	74
b. Le dommage esthétique	74
c. Le préjudice sexuel	76
d. Le préjudice d'agrément	76
3.4.2. L'incapacité ménagère	76
3.4.3. L'incapacité économique	77
3.4.3.1. Généralités	77
3.4.3.2. La perte de revenus	77
3.4.3.3. Efforts accrus et diminution de la valeur économique	78
3.4.3.4. L'indemnité forfaitaire	78
3.4.3.5. Le dommage post-professionnel	78
3.5. Le dommage subi par les proches	78
3.6. Réserves	79
3.7. Le tableau des indemnités forfaitaires	79
4. Le décès	82
4.1. Frais funéraires	82
4.2. Préjudice <i>ex haerede</i>	82
4.3. Dommage des proches	83
4.3.1. Dommage moral	83
4.3.2. Dommage matériel	84

4.3.2.1. Préjudice résultant de la perte des revenus du défunt	84
4.3.2.2. Préjudice résultant de la perte de l'activité ménagère de la victime	85
Chapitre II. Dommage aux choses et frais	86
1. Dommage aux véhicules	86
1.1. Principes	86
1.2. La TVA	87
1.3. Dépannage et gardiennage	87
1.4. Indemnité d'indisponibilité	88
1.4.1. Délai d'attente	88
1.4.2. Délai de réparation	88
1.4.3. Délai de mutation	88
1.4.4. Montant des indemnités pour l'indisponibilité du véhicule	89
1.4.5. Financement	90
2. Frais de déplacement	90
3. Frais administratifs	91
4. Frais vestimentaires	91
Chapitre III. Intérêts et provisions	92
1. Intérêts compensatoires	92
2. Intérêts moratoires	93
3. Provisions	93
Annexe Mission d'expertise	100

Hoofdstuk I. Schade aan personen

1. Principes

1.1. De Indicatieve Tabel onderscheidt in hoofde van het slachtoffer drie levenssferen: het persoonlijke (extrapatrimoniale) leven, de huishoudelijke activiteiten en het professionele leven. Elke aantasting van één van deze levenssferen uit zich in een persoonlijke en/of huishoudelijke en/of economische ongeschiktheid.

De *persoonlijke ongeschiktheid* heeft betrekking op de niet-economisch waardeerbare gevolgen van de aantasting van de fysieke en psychische integriteit van het slachtoffer in het dagelijks leven, met uitzondering van de huishoudelijke activiteiten.

Aldus omvat zij, onder meer:

- de beperkingen, ongemakken en de aantasting van de gedragingen en/of ervaringen en/of handelingen in het dagelijks leven te wijten aan het letsel;
- de pijnen die gebruikelijk gepaard gaan met dit letsel;
- de frustraties en angsten waartoe dit alles leidt;
- de invloed op de persoonlijke activiteiten zoals vrijetijdsbesteding, sportbeoefening en hobby's en op de sociale, vriendschappelijke en familiale relaties.

De deskundige bepaalt een percentage van de persoonlijke ongeschiktheid dat gelijkaardig is voor alle personen aangeast door de in het betreffende geval in aanmerking genomen letsels.

De deskundige kan dit percentage aanpassen in functie van de specifieke situatie van het slachtoffer. In zulk geval geeft hij toelichting bij zijn standpunt.

Indien de deskundige vaststelt dat bepaalde gevolgen van de letsels, omwille van hun specifieke kenmerk, niet kunnen ondergebracht worden in de persoonlijke ongeschiktheid (tijdelijk of blijvend), maakt hij hiervan melding onder de rubriek "bijzondere schade" (*pijnen, esthetische schade, seksuele schade of genoegenschade*).

Chapitre I. Dommage aux personnes

1. Principes

1.1. Le Tableau Indicatif distingue dans le chef de la victime trois domaines bien distincts: la vie personnelle (extrapatrimoniale), les activités ménagères et la vie professionnelle. Chaque atteinte à l'une de ces différentes sphères d'activités se traduit par une incapacité personnelle et/ou ménagère et/ou économique.

L'*incapacité personnelle* concerne les conséquences non économiquement quantifiables de l'atteinte à l'intégrité physique et psychique de la victime dans sa vie quotidienne à l'exclusion des activités ménagères.

Elle comprend notamment:

- les limitations, atteintes et inconvénients dans les comportements et/ou actes et/ou gestes de la vie quotidienne, causées par la lésion;
- les douleurs habituellement liées à la lésion;
- les frustrations et angoisses engendrées par celle-ci;
- l'influence sur les activités personnelles telles que les loisirs, le sport et les hobbies ainsi que sur les relations sociales, amicales et familiales.

L'expert fixe un pourcentage d'incapacité personnelle qui est équivalent pour toutes les personnes atteintes des mêmes lésions que celles prises en considération dans le cas d'espèce.

L'expert peut adapter ce pourcentage en fonction de la situation spécifique de la victime; dans ce cas, il explicite son point de vue.

Si l'expert constate que certaines conséquences des lésions ne peuvent, en raison de leur importance spécifique, être classées dans l'incapacité personnelle (temporaire ou permanente), il en fait mention sous la rubrique «dommage spécifique» (*douleurs, dommage esthétique, préjudice sexuel ou préjudice d'agrément*).

De *huishoudelijke schade* kan omschreven worden als de aantasting van het energetisch of functioneel potentieel van het slachtoffer met een economisch waardeerbare weerslag op zijn geschiktheid tot het vervullen van de huishoudelijke taken, dan wel de noodzaak tot het leveren van verhoogde inspanningen voor dergelijke taken.

Als huishoudelijke taken kunnen onder meer worden beschouwd: de opvoeding van de kinderen, het onderhoud van de woning en de tuin, de huishoudelijke aankopen en de ermee gepaard gaande verplaatsingen, de bereiding van de maaltijden, het onderhoud van de kledij, het administratieve en budgettaire beheer van het huishouden, de zorg voor huisdieren.

De deskundige bepaalt een percentage van de huishoudelijke ongeschiktheid dat gelijkaardig is voor alle personen aangetast door de in aanmerking genomen letsels.

De deskundige kan dit percentage aanpassen in functie van de specifieke situatie van het slachtoffer. In zulk geval geeft hij toelichting bij zijn standpunt.

De *economische ongeschiktheid* kan omschreven worden als het geheel van de gevolgen van de aantasting van de fysieke en de psychische integriteit op de handelingen en de gedragingen in het professioneel en lucratief leven van het slachtoffer, alsook de aantasting van de concurrentiekracht van het slachtoffer op de arbeidsmarkt.

De deskundige bepaalt een percentage van deze ongeschiktheid dat gelijkaardig is voor alle personen aangetast door de in aanmerking genomen letsels.

De deskundige kan dit percentage aanpassen in functie van de specifieke situatie van het slachtoffer. In zulk geval geeft hij toelichting bij zijn standpunt.

1.2. Het is aangewezen de deskundige te verzoeken een zo precies en volledig mogelijke beschrijving te geven van alle nuttige elementen en zijn besluiten te

L'incapacité ménagère peut être définie comme étant une atteinte au potentiel énergétique ou fonctionnel de la victime entraînant des répercussions sur son aptitude à l'exercice d'activités de nature domestique, économiquement évaluables, et éventuellement la nécessité des efforts accrus dans l'accomplissement de celles-ci.

Peuvent notamment être considérées comme tâches ménagères: l'éducation des enfants, l'entretien de l'habitation et du jardin, les achats ménagers et les déplacements y liés, la préparation des repas, l'entretien des vêtements, la gestion administrative et budgétaire du ménage, le soin des animaux de compagnie.

L'expert fixe un pourcentage de l'incapacité ménagère qui est équivalent pour toutes les personnes atteintes des mêmes lésions prises en considération.

L'expert peut adapter ce pourcentage en fonction de la situation spécifique de la victime.
Dans ce cas, il explicite son point de vue.

L'incapacité économique peut être définie comme étant l'ensemble des conséquences de l'atteinte à l'intégrité psychophysique sur les gestes et actes de la vie professionnelle et lucrative de la victime ainsi que l'atteinte à la capacité concurrentielle de la victime sur le marché du travail.

L'expert fixe un pourcentage de cette incapacité qui est équivalent pour toutes les personnes atteintes des mêmes lésions prises en considération.

L'expert peut adapter ce pourcentage en fonction de la situation spécifique de la victime; dans ce cas, il explicite son point de vue.

1.2. Il est recommandé de demander à l'expert de fournir une description aussi complète et précise que possible de tous les éléments pertinents et d'argumenter

onderbouwen, onder meer door in een begrijpelijke taal te verduidelijken welke parameters hij gehanteerd heeft als basis voor zijn besluiten, zonder al te omslachtig te zijn.

De deskundige zou dienen uitgenodigd te worden om:

- in de aanvang van zijn verslag het geheel van de letsels en de aantasting van de fysische en psychische integriteit van het slachtoffer ingevolge het schadeverwekkend feit te beschrijven, in een begrijpelijke taal. Deze aantasting zal niet gekwantificeerd worden; zij maakt de basis uit op grond waarvan de verschillende graden van de ongeschiktheid en de bijzondere schade naderhand worden bepaald.
- in het voorkomend geval, een beschrijving te geven van een eventueel bewezen vooraf bestaande toestand.
- alle mogelijke wijzen om de schade te herstellen te onderzoeken, hetzij via technische en materiële hulpmiddelen, hetzij onder de vorm van hulp van derden. Deze hulpmiddelen moeten van aard zijn het slachtoffer terug te brengen in een situatie die zo dicht mogelijk aanleunt bij deze die de zijne zou geweest zijn zonder het schadeverwekkend feit.
- de tijdelijke en de blijvende ongeschiktheden van het slachtoffer te beoordelen, rekening houdend met de in aanmerking genomen hulpmiddelen.

Indien de deskundige een bepaalde evolutie of complicatie voorziet, waarvan het niet zeker is dat ze zich zal voordoen, zal hij deze vermelden onder de vorm van een voorbehoud.

In bijlage wordt een voorbeeld van een opdracht voor een medisch-deskundige gevoegd.

2. De tijdelijke schade

2.1. Medische kosten voor de consolidatie

Het komt aan het slachtoffer toe een volledig overzicht te verschaffen van de

ses conclusies en précisant notamment les paramètres qui en sont le fondement sans verser dans la prolixité et en adoptant une langue compréhensible.

L'expert devrait être invité dans sa mission:

- à décrire dans une langue compréhensible, en préliminaire de son rapport, l'ensemble des lésions et atteintes à l'intégrité physique et psychique de la victime à la suite du fait dommageable. Ces atteintes ne seront pas quantifiées; elles constitueront une base de données à partir de laquelle les différents taux d'incapacité et les préjudices particuliers seront ensuite déterminés.
- à décrire, le cas échéant, un éventuel état antérieur avéré.
- à explorer toutes les manières de réparer le dommage, que ce soit sous forme d'aides techniques et matérielles, ou sous forme d'aide de tierces personnes. Ces aides sont de nature à replacer la victime dans une situation aussi proche que possible de celle qui était la sienne sans le fait dommageable.
- à évaluer les incapacités temporaires et permanentes dont la victime reste atteinte, en tenant compte des aides déjà reconnues.

Si l'expert prévoit certaines évolutions ou complications dont la survenance est incertaine, il les formulera sous la forme d'une réserve.

Un exemple de mission détaillée est repris en annexe du présent Tableau Indicatif.

2. Le préjudice temporaire

2.1. Les frais médicaux avant consolidation

Il appartient à la victime d'établir un relevé exhaustif des frais médicaux et phar-

medische en farmaceutische kosten die te wijten zijn aan het schadeverwekkend feit.

Er dient rekening te worden gehouden met de “maximumfactuur”, zoals bepaald in de wet van 5 juni 2002.

Bij dit overzicht dienen de bewijsstukken van deze kosten gevoegd te worden, evenals een overzicht van de tussenkomsten van de mutualiteit en/of hospitalisatieverzekeraar en/of andere gesubrogeerde derde-betalers.

De deskundigenopdracht, zoals nader omschreven in de bijlage, nodigt de deskundige expliciet uit zich over deze kosten uit te spreken.

2.2. De hulpmiddelen

2.2.1. Materiële hulpmiddelen

De materiële hulpmiddelen van welke aard ook, zoals orthesen, prothesen, technische hulpmiddelen, aanpassingen aan de woning en aan het voertuig, dienen er veeleer toe de schade te herstellen door het slachtoffer terug te plaatsen in zijn situatie die zo dicht mogelijk aanleunt bij deze vóór het schadeverwekkend feit, dan hem een compensatie voor dit bewezen gedeelte van de schade toe te kennen. Deze hulpmiddelen kunnen in rekening gebracht worden voor de bepaling van de graad van de persoonlijke ongeschiktheid en/of de huishoudelijke en/of economische ongeschiktheid. Deze uitgaven worden vergoed op basis van stavende stukken.

2.2.2. Hulp van derden

Op dezelfde wijze kan er, in voorkomend geval, rekening gehouden worden met de hulp van derden voor de bepaling van de graad van de persoonlijke ongeschiktheid en/of de huishoudelijke en/of de economische ongeschiktheid van het slachtoffer.

De noodzaak om een beroep te doen op de hulp van een derde, diens kwalificatie

maceutiques imputables au fait dommageable.

Il y a lieu de tenir compte du «maximum à facturer» tel que précisé dans la loi du 5 juin 2002.

Au relevé produit seront jointes les pièces justificatives ainsi que la liste des interventions de la mutuelle et/ou de l'assureur hospitalisation et de/ou tout autre organisme payeur subrogé.

La mission libellée en annexe invite expressément l'expert à se prononcer sur lesdits frais.

2.2. Les aides

2.2.1. Les aides matérielles

Les aides matérielles de quelque nature que ce soit, telles que orthèses, prothèses, et tous moyens techniques, aménagements immobiliers ou de véhicule, sont destinées à réparer plutôt qu'à compenser une partie du dommage éprouvé par la victime pour la remettre dans une situation aussi proche que possible de celle qui aurait été la sienne sans la survenance du fait dommageable. Elles peuvent être prises en compte pour fixer les taux d'incapacité personnelle, ménagère et/ou économique. Ces dépenses sont indemnisées sur la base des pièces qui les justifient.

2.2.2. Les aides de tiers

De la même manière, il peut être tenu compte le cas échéant de l'aide d'une tierce personne pour fixer les taux d'incapacité personnelle et/ou ménagère et/ou économique de la victime.

La nécessité du recours à l'aide d'une tierce personne, sa qualification, la nature

en de aard en de omvang van zijn prestaties, moeten steeds *in concreto* worden omschreven. De vergoeding van het uurloon zal op basis van deze criteria worden vastgesteld. De omstandigheid dat deze hulp wordt verleend door een naaste van het slachtoffer vormt op zich geen beletsel om deze te vergoeden. Bij gebrek aan stavende stukken kan de hulp van een niet-gekwalificeerde hulpverlener worden vergoed middels een forfaitair bedrag van 10,00 euro per gepresteerd uur.

2.3. De persoonlijke ongeschiktheid

De tijdelijke persoonlijke ongeschiktheid kan worden vergoed door een bedrag van 34,00 euro per gewone dag hospitalisatie en/of per dag revalidatie in een gespecialiseerd centrum en, in geen van deze gevallen, door een bedrag van 28,00 euro per dag tijdelijke ongeschiktheid aan 100 % en vervolgens pro rata.

Behoudens uitzonderlijke omstandigheden worden de tijdelijke esthetische schade, seksuele schade, genoegenschade en het *quantum doloris* niet afzonderlijk vergoed (voor een begripsomschrijving van de soorten specifieke schade wordt verwezen naar de blijvende ongeschiktheid sub 3.4.1.2.).

Indien het *quantum doloris* afzonderlijk worden vergoed, kunnen de volgende bedragen per dag in aanmerking worden genomen:

1/7: 1,00 euro

2/7: 1,50 euro x 2 = 3,00 euro

3/7: 2,00 euro x 3 = 6,00 euro

4/7: 2,50 euro x 4 = 10,00 euro

5/7: 3,00 euro x 5 = 15,00 euro

6/7: 3,50 euro x 6 = 21,00 euro

7/7: 4,00 euro x 7 = 28,00 euro

2.4. De huishoudelijke ongeschiktheid

De tijdelijke huishoudelijke ongeschiktheid kan worden vergoed door een forfaitair bedrag van 20,00 euro per dag tijdelijke ongeschiktheid aan 100 % en vervolgens pro rata, zowel voor een alleenstaande als voor een gezin zonder

et l'importance de ses prestations doivent toujours être déterminées *in concreto*. L'indemnisation horaire sera fixée en fonction de ces critères. La circonstance que l'aide provient d'un proche de la victime n'exclut pas son indemnisation. En l'absence de pièces justificatives, l'aide d'une tierce personne non qualifiée peut être indemnisée par un montant forfaitaire de 10,00 euros par heure prestée.

2.3. L'incapacité personnelle

L'incapacité personnelle temporaire peut faire l'objet d'une indemnité compensatoire de 34,00 euros par jour d'hospitalisation ordinaire ou de revalidation dans un centre spécialisé, et, dans les autres cas, de 28,00 euros par jour d'incapacité temporaire à 100 %, puis au prorata des incapacités dégressives.

Sauf circonstance exceptionnelle, les préjudices particuliers temporaires tels que *quantum doloris*, esthétique, sexuel et d'agrément ne sont pas indemnisés distinctement (pour une description des différents types de préjudices particuliers, voir dommage permanent 3.4.1.2.).

Si un *quantum doloris* est indemnisé séparément, il est préconisé d'appliquer les forfaits suivants:

1/7: 1,00 euro

2/7: 1,50 euros x 2 = 3,00 euros

3/7: 2,00 euros x 3 = 6,00 euros

4/7: 2,50 euros x 4 = 10,00 euros

5/7: 3,00 euros x 5 = 15,00 euros

6/7: 3,50 euros x 6 = 21,00 euros

7/7: 4,00 euros x 7 = 28,00 euros

2.4. L'incapacité ménagère

L'incapacité ménagère temporaire peut faire l'objet d'une indemnité compensatoire forfaitaire de 20,00 euros par jour à 100 %, puis au prorata des incapacités dégressives, tant pour une personne isolée que pour un ménage sans enfant. Ce

kinderlast. Dit bedrag kan worden verhoogd met 7,00 euro per kind ten laste.

Deze vergoedingen worden aangepast in functie van de bijdrage die elke partner in het huishouden levert.

Bij gebreke aan concrete gegevens, blijkt uit recente studies dat de bijdrage kan gesplitst worden in 65 % voor de vrouw en 35 % voor de man (1).

2.5. De economische ongeschiktheid

2.5.1. Verlies van inkomen

Het verlies van inkomen moet steeds *in concreto* bewezen worden.

De schadevergoeding strekt ertoe hetzelfde netto-inkomen te verkrijgen als vóór het ontstaan van de schade.

Het netto-inkomen moet in aanmerking worden genomen tenzij aangetoond wordt dat op de toe te kennen vergoeding gelijkwaardige fiscale en sociale lasten rusten als deze die het inkomen bezwaren. Als het netto-inkomen als basis gebruikt wordt, kunnen reserves worden toegekend voor de fiscale en sociale lasten op voorwaarde dat dit gevorderd wordt.

2.5.2. Verhoogde inspanningen

Indien verhoogde inspanningen worden geleverd en deze niet in concreto begrootbaar zijn, kunnen zij pro rata worden vergoed door een bedrag van 25,00 euro per gepresteerde dag aan 100 % ongeschikt-

(1) Studies: <https://www/vub.be/TOR> ook op <http://statbel.fgov.be/nm/binaries>; Gender statistic Database – EU/Thematic areas-Time use-Housework (How many hours per week are you involved in cooking and/or housework outside of paid work/België; doctoraatsthesis: Een gender-theoretische benadering van de verdeling van het huishoudelijk werk: een empirische studie, UGent (Faculteit Pol. en Soc. afdeling Sociologie, N. Vernailen, promotor prof. Brustaart); De taakverdeling in het gezin, Veerle Audenaert, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

montant peut être majoré de 7,00 euros par enfant à charge.

Ces indemnités forfaitaires sont adaptées en fonction de la contribution fournie par chaque partenaire dans les tâches ménagères.

A défaut d'éléments concrets, des études récentes font apparaître que la contribution de chacun d'eux peut être ventilée à concurrence de 65 % pour la femme et 35 % pour l'homme (1).

2.5. L'incapacité économique

2.5.1. Perte de revenus

La perte de revenus doit toujours être prouvée *in concreto*.

L'indemnisation tend à l'obtention d'un même revenu net que celui qui aurait été promérite en l'absence du fait générateur du dommage.

C'est le revenu net qui doit être pris en considération sauf s'il est démontré que l'indemnité sera grevée de charges fiscales et sociales équivalentes à celles frappant le revenu. Si le revenu net est pris en considération, des réserves sollicitées peuvent être accordées pour les charges fiscales et sociales.

2.5.2. Efforts accrus

Lorsque des efforts accrus ont été consentis et que ceux-ci ne peuvent être évalués in concreto, ils pourront être indemnisés à concurrence de 25,00 euros par jour presté pour 100 % d'incapacité à dater de

(1) Etudes: <https://www/vub.be/TOR> ook op <http://statbel.fgov.be/nm/binaries>; Gender statistic Database – EU/Thematic areas-Time use-Housework (How many hours per week are you involved in cooking and/or housework outside of paid work/België; doctoraatsthesis: Een gender-theoretische benadering van de verdeling van het huishoudelijk werk: een empirische studie, UGent (Faculteit Pol. en Soc. afdeling Sociologie, N. Vernailen, promotor prof. Brustaart); De taakverdeling in het gezin, Veerle Audenaert, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

heid vanaf de dag van de herneming van de professionele activiteit.

2.6. Schade ontstaan tijdens de studies

2.6.1. Verhoogde inspanningen

Indien de student, ondanks zijn ongeschiktheid, verhoogde inspanningen levert om zijn studies verder te zetten, kan hiervoor een vergoeding worden toegekend. Het betreft geen vergoeding voor geleverde inspanningen om een inkomen te behalen.

Indien de rechtbank oordeelt dat er aanleiding toe bestaat om een vergoeding voor verhoogde inspanningen toe te kennen, dan worden de volgende vergoedingen geadviseerd:

- lager onderwijs: 5,00 euro per gepresteerde dag,
- middelbaar onderwijs: 10,00 euro per gepresteerde dag,
- hoger/universitair onderwijs: 15,00 euro per gepresteerde dag.

Deze vergoedingen worden berekend per werkelijk gepresteerde dag in verhouding tot de effectieve ongeschiktheden.

2.6.2. Verlies van een studiejaar

Deze schade kan bestaan uit een materiële schade, een morele schade en een financieel verlies naar de toekomst toe.

2.6.2.1. Materiële schade

Deze schade bestaat uit de kosten van het verloren studiejaar.

Wanneer de schade niet concreet kan worden aangetoond, kunnen per volledig studiejaar de volgende forfaitaire bedragen worden geadviseerd:

- lager onderwijs: 400,00 euro,
- middelbaar onderwijs: 1.000,00 euro,

la reprise de l'activité professionnelle, au prorata des taux retenus.

2.6. Préjudice né pendant les études

2.6.1. Efforts accrus

Si en raison de son incapacité l'étudiant fournit des efforts accrus pour poursuivre ses études, une indemnité peut lui en être allouée.

Il ne s'agit pas d'indemniser des efforts pour maintenir un revenu.

Si le tribunal estime devoir allouer une indemnité pour efforts accrus, les bases suivantes pourront être retenues:

- 5,00 euros par jour presté au niveau primaire,
- 10,00 euros par jour presté au niveau secondaire,
- 15,00 euros par jour presté au niveau supérieur.

Ces indemnités s'entendent par jour effectivement presté au pro rata des incapacités effectives.

2.6.2. Perte d'une année d'étude

Le dommage peut consister en un dommage matériel, un dommage moral et une perte financière pour l'avenir.

2.6.2.1. Dommage matériel

Ce préjudice est constitué par les frais afférents à l'année d'étude perdue.

A défaut de justification concrète, les forfaits annuels suivants peuvent être envisagés pour l'indemnisation d'une année complète:

- école primaire : 400,00 euros,
- enseignement secondaire: 1.000,00 euros,

- hoger/universitair onderwijs: 2.500,00 euro + huuruitgaven kot.

2.6.2.2. Morele schade

Het verlies van een studiejaar kan tevens gepaard gaan met een specifieke morele schade wegens het verlies van bijzondere schoolactiviteiten en de frustratie van de leerling/student ingevolge de invloed op zijn studietraject.

De volgende forfaitaire bedragen worden geadviseerd:

- voor het lager en middelbaar onderwijs: 2.500,00 euro,
- voor het hoger/universitair onderwijs: 3.800,00 euro.

2.6.2.3. Achterstand loopbaan

Het verlies van een studiejaar kan een schade aan de toekomstige beroepsactiviteit of loopbaan teweegbrengen. Indien de achterstand in de loopbaan wordt bewezen, kan de actuele nettowaarde van het eerste jaar beroepsinkomen als basis dienen voor de berekening van de schade.

2.7. Schade geleden door de naastbestaanden

Indien een naaste aantoonbaar dat hij materiële schade heeft geleden in causaal verband met het schadeverwekkend feit, kan hij hiervoor vergoed worden.

Op dezelfde wijze kan deze naaste aanspraak maken op een vergoeding wanneer de fysieke en/of psychische toestand van het slachtoffer een fatale afloop laat vrezen of uiterst zorgwekkend is.

3. De blijvende schade

3.1. De wijzen van vergoeding (rente, kapitalisatie, forfait)

Voor de vergoeding van de blijvende schade, kent de rechtspraak drie wijzen van vergoeding: de toekenning van een

- enseignement supérieur: 2.500,00 euros + les frais de location d'un 'kot'.

2.6.2.2. Dommage moral

La perte d'une année scolaire peut entraîner un préjudice moral spécifique résultant de la perte du bénéfice d'activités scolaires particulières et de la frustration de l'étudiant affecté dans son parcours.

Les montants suivants sont suggérés:

- école primaire + enseignement secondaire: 2.500,00 €,
- enseignement supérieur: 3.800,00 €.

2.6.2.3. Retard dans la carrière

La perte d'une année d'études peut provoquer un préjudice propre à la future activité professionnelle ou carrière. Si le retard enduré dans la progression de la carrière est prouvé, la valeur actuelle des revenus nets de la première année d'activité pourra servir de base pour le calcul du dommage.

2.7. Dommage des proches

Lorsqu'un proche établit avoir subi un préjudice matériel en relation avec le fait dommageable, il peut en être indemnisé.

De la même manière, ce proche pourra être indemnisé lorsque l'état physique et/ou psychique de la victime fait craindre une issue fatale ou une évolution particulièrement inquiétante.

3. Le dommage permanent

3.1. Les méthodes d'indemnisation (rente, capitalisation, forfait)

Dans le cadre de l'indemnisation du dommage permanent, la jurisprudence connaît trois sortes d'indemnisation: l'al-

rente, de kapitalisatie of de toekenning van een forfait.

De rechter beoordeelt onaantastbaar, maar binnen de perken van de conclusies van de partijen, het bestaan en de omvang van de schade, alsook de wijze en het bedrag van de vergoeding nodig voor het volledige herstel van de schade.

Indien de rechter vaststelt dat hij de door partijen voorgestelde berekeningswijze niet kan aannemen, motiveert hij dit.

De berekeningswijze kan verschillen al naargelang de aard van de schade voortvloeiend uit de blijvende ongeschiktheid.

Bij de toekenning van een rente of bij toepassing van een kapitalisatie, waarbij telkens een onderscheid wordt gemaakt tussen de schade geleden in het verleden en de toekomstige schade, dient de datum van de rechterlijke beslissing of de minnelijke regeling in aanmerking te worden genomen als "scharnierdatum".

Bij toekenning van een forfait, is de "scharnierdatum" in principe de datum van de consolidatie.

Bij de medische evaluatie van de blijvende letsels is de "scharnierdatum" deze van de consolidatie.

A. Rente

De toekenning van een geïndexeerde en al dan niet herzienbare rente is de meest passende vorm voor de schadevergoeding voortvloeiende uit een ernstige blijvende ongeschiktheid. Het komt erop neer dat het slachtoffer voor de toekomst een maandelijks of jaarlijks, periodiek, bedrag ontvangt en dit gedurende de volledige resterende effectieve levensduur.

Deze vergoedingswijze sluit het beste aan bij de werkelijke toekomstige schade, rekening houdend met de reële levensduur van het slachtoffer.

Deze methode biedt het voordeel dat het slachtoffer niet geconfronteerd wordt met een uitputting van zijn vergoeding vooraleer de vergoedbare periode is verstreken en behoedt de schadelijder voor toekomstige en dus onzekere elementen.

location d'une rente, la capitalisation ou le forfait.

Le juge apprécie en fait de manière souveraine, mais dans les limites des conclusions des parties, l'existence et l'importance du dommage ainsi que le mode et le montant de l'indemnisation qui est nécessaire pour le réparer intégralement. Si le juge constate qu'il ne peut admettre le mode d'indemnisation proposé par les parties, il motive sa décision.

La méthode d'indemnisation peut varier en fonction de la nature du dommage résultant de l'incapacité permanente.

En allouant une rente ou en appliquant la capitalisation, où il y a chaque fois lieu de distinguer le dommage passé et futur, la date pivot est celle de la décision judiciaire ou de la transaction.

En cas d'allocation d'un forfait, la date pivot est en principe la date de la consolidation des lésions.

S'agissant de l'évaluation médicale des séquelles permanentes, la date pivot est celle de la consolidation des lésions.

A. Rente

L'allocation d'une rente indexée, éventuellement révisable, représente la forme d'indemnisation la plus adéquate pour réparer les préjudices résultant d'une incapacité permanente importante. Il s'agit pour la victime de recevoir pour l'avenir un montant périodique mensuel ou annuel et ce durant toute sa vie effective.

Une telle indemnisation correspond le plus précisément possible à la réalité du dommage subi durant toute la période future, en tenant compte de la survie réelle de la victime.

Elle présente l'avantage pour la victime de ne pas épuiser son indemnité avant la fin de la période d'indemnisation et protège les parties contre les éléments futurs et incertains.

B. Kapitalisatie

Een tweede methode van vergoeding van de toekomstige schade, is deze door kapitalisatie. Het is de omzetting van de rente in een kapitaal over de periode waarover de vergoeding na de rechterlijke uitspraak of minnelijke regeling verschuldigd is.

De te hanteren kapitalisatiecoëfficiënt wordt bepaald in functie van de statistische gegevens op het ogenblik van de uitspraak of de minnelijke regeling, niet van de consolidatiedatum of een andere voorgaande datum.

Rekening houdend met de actuele rendementen van financiële beleggingen of investeringen waarover het slachtoffer beschikt, evenals het vrije gebruik dat deze heeft over het kapitaal dat hem/haar voortijdig ter beschikking wordt gesteld, stellen de auteurs van de Indicatieve Tabel voor om een rentevoet van 1 % in aanmerking te nemen. Deze is vatbaar voor aanpassing in meer of in min, rekening houdend met de concrete omstandigheden.

C. Forfaitaire vergoeding

Een derde wijze van vergoeden is de toekenning van een forfaitair bedrag. Deze methode is geschikt ten aanzien van geringe tot gematigde ongeschiktheden.

3.2. Medische kosten na consolidatie

Het komt aan het slachtoffer toe een volledig overzicht te verschaffen van de medische en farmaceutische kosten, gemaakt na de consolidatie, die te wijten zijn aan het schadeverwekkend feit.

Bij dit overzicht dienen de bewijsstukken van deze kosten gevoegd te worden, evenals een overzicht van de tussenkomsten van de mutualiteit en/of hospitalisatieverzekeraar en/of andere gesubrogeerde derde-betalers.

Er dient rekening te worden gehouden met de "maximumfactuur", zoals bepaald in de wet van 5 juni 2002.

B. Capitalisation

Une deuxième méthode d'indemnisation du dommage futur est celle de la capitalisation. Elle consiste à convertir en capital l'ensemble des montants annuels, mensuels ou journaliers couvrant la période à indemniser qui est postérieure au jugement ou au règlement à l'amiable.

Le coefficient de capitalisation à retenir est déterminé en fonction des données statistiques disponibles au moment de la décision ou de la transaction, et non de la date de consolidation ou de toute autre date antérieure.

Compte tenu des rendements actuels des divers placements ou investissements financiers qui sont accessibles à la victime ainsi que de tout usage que celle-ci pourra faire librement du capital qui lui sera anticipativement alloué, les auteurs du tableau indicatif proposent la prise en compte d'un taux de capitalisation de 1 % qui est susceptible d'être adapté en plus ou en moins en fonction des circonstances concrètes.

C. L'indemnité forfaitaire

La troisième manière d'indemniser consiste dans l'allocation d'un montant forfaitaire. Ce mode d'indemnisation convient aux incapacités d'importance faible à modérée.

3.2. Les frais médicaux après consolidation

Il appartient à la victime d'établir un relevé exhaustif des frais médicaux et pharmaceutiques après la date de consolidation, qui sont imputables au fait dommageable.

A ce relevé seront jointes les pièces justificatives de ces frais ainsi que la liste des interventions de la mutuelle et/ou de l'assureur hospitalisation et/ou de tout autre organisme payeur subrogé.

Il y a lieu de tenir compte du «maximum à facturer» tel que précisé dans la loi du 5 juin 2002.

De deskundigenopdracht, zoals nader omschreven in de bijlage, nodigt de deskundige expliciet uit zich over deze kosten uit te spreken.

3.3. De hulpmiddelen

3.3.1. De materiële hulpmiddelen

De materiële hulpmiddelen van welke aard ook, zoals orthesen, prothesen, technische hulpmiddelen, aanpassingen aan de woning, en aan het voertuig, dienen er veeleer toe de schade te herstellen door het slachtoffer terug te plaatsen in zijn situatie die zo dicht mogelijk aanleunt bij deze vóór het schadeverwekkend feit.

Deze hulpmiddelen kunnen in rekening worden gebracht voor de bepaling van de graad van de persoonlijke ongeschiktheid en/of de huishoudelijke en/of de economische ongeschiktheid. Deze uitgaven worden vergoed op basis van stavende stukken.

De toekomstige schade wordt berekend op basis van de voor dat specifiek slachtoffer meest aangewezen methode, met mogelijke verdiscontering.

3.3.2. Hulp van derden

Er kan, in het voorkomend geval, rekening worden gehouden met de hulp van derden voor het bepalen van de graad van de persoonlijke ongeschiktheid en/of de huishoudelijke en/of de economische ongeschiktheid van het slachtoffer.

De noodzaak om een beroep te doen op de hulp van een derde, diens kwalificatie en de aard en de omvang van zijn prestaties moeten steeds *in concreto* worden omschreven. De vergoeding van het uurloon zal op basis van deze criteria worden vastgesteld. De omstandigheid dat deze hulp wordt verleend door een naaste van het slachtoffer vormt op zich geen beletsel om voor vergoeding in aanmerking te komen.

Bij gebrek aan bewijsstukken kan de hulp van een niet-gekwalificeerde hulpverlener worden vergoed mits een forfaitair bedrag van 10,00 euro per gepresteerd uur.

La mission libellée en annexe invite expressément l'expert à se prononcer sur lesdits frais.

3.3. Les aides

3.3.1. Les aides matérielles

Les aides matérielles de quelque nature que ce soit telles que orthèses, prothèses, et tous moyens techniques, aménagements immobiliers et au véhicule sont destinées à réparer le dommage éprouvé par la victime pour la remettre dans une situation aussi proche que possible de celle qui était la sienne sans la survenance du fait dommageable.

Ces aides peuvent être prises en compte pour fixer les taux d'incapacité personnelle, ménagère et/ou économique. Ces dépenses sont indemnisées sur base des pièces qui les justifient.

Le préjudice futur est calculé selon la méthode la plus appropriée en tenant compte des spécificités de la victime, avec possibilité d'escompte.

3.3.2. Les aides de tiers

Il peut être tenu compte le cas échéant de l'aide de tiers pour fixer les taux d'incapacité personnelle, ménagère et/ou économique de la victime.

La nécessité du recours à l'aide d'une tierce personne, sa qualification, la nature et l'importance de ses prestations doivent toujours être déterminées *in concreto*. L'indemnisation horaire sera fixée en fonction de ces critères. La circonstance que cette aide provient d'un proche de la victime n'exclut pas en soi son indemnisation.

En l'absence de pièces justificatives, l'aide d'une tierce personne non qualifiée peut être indemnisée par un montant forfaitaire de 10 euros par heure prestée.

Wat de toekomstige schade betreft, kan deze worden vergoed op basis van de voor het specifiek slachtoffer meest aangewezen methode, met mogelijke verdiscontering.

3.4. De persoonlijke, huishoudelijke en economische ongeschiktheid

3.4.1. De persoonlijke ongeschiktheid

3.4.1.1. Algemeen

Indien de persoonlijke ongeschiktheid wordt vergoed door middel van een rente of de kapitalisatiemethode, dienen niet noodzakelijkerwijze dezelfde basisbedragen als deze voor de tijdelijke ongeschiktheid in aanmerking te worden genomen. Naargelang de specifieke elementen van de zaak, kunnen zij in min of in meer worden aangepast.

Wanneer deze schade forfaitair wordt vergoed, wordt verwezen naar de bedragen voorgesteld in de hiernavolgende tabel (sub 3.7.).

3.4.1.2. De specifieke schade

Indien niet vervat in de graad van de persoonlijke ongeschiktheid, kan een bijkomende vergoeding worden toegekend voor de hiernavolgende specifieke schade.

a. De pijn

Indien de deskundige het bestaan van uitzonderlijke blijvende pijnen weerhoudt, kan deze schade afzonderlijk worden vergoed. Dit kan op basis van dezelfde bedragen als bij de tijdelijke ongeschiktheid (supra 2.3.).

b. De esthetische schade

Deze schade beoogt niet de economische schade die voortvloeit uit een esthetische ontsiering.

De medisch deskundige baseert zich in principe op de gebruikelijke schaal van

Quant au préjudice futur, il peut être indemnisé selon la méthode la plus appropriée en tenant compte des spécificités de la victime, avec possibilité d'escompte.

3.4. L'incapacité personnelle, ménagère et économique

3.4.1. L'incapacité personnelle

3.4.1.1. Généralités

Si l'incapacité personnelle est indemnisée par recours à la méthode de la rente ou de la capitalisation, il ne s'impose pas nécessairement de retenir au titre de base de calcul le montant de l'indemnité journalière temporaire. En fonction des éléments spécifiques de la cause, il peut être adapté en plus ou en moins.

Lorsque le dommage est indemnisé forfaitairement, il est référé aux montants proposés dans le tableau repris ci-après (point 3.7.).

3.4.1.2. Les préjudices particuliers

S'ils ne sont pas inclus dans l'incapacité personnelle permanente, les préjudices particuliers suivants peuvent faire l'objet d'une indemnisation distincte.

a. La douleur

Si l'expert a retenu l'existence de douleurs exceptionnelles permanentes, ce préjudice peut faire l'objet d'une indemnisation distincte. Son évaluation peut être établie de la même façon que le préjudice temporaire (supra 2.3.).

b. Le dommage esthétique

Ce préjudice ne concerne pas le dommage économique qui résulte d'une atteinte à l'esthétique.

Le médecin expert fait en principe référence à l'échelle habituelle de 1 à 7 (échelle

1 tot 7 (schaal van Julin) en hij wordt uitgenodigd om de criteria te preciseren waarmee hij rekening heeft gehouden.

De rechter houdt rekening met de concrete elementen van de zaak.

Daarbij kunnen onder meer de plaats van de ontsiering, het geslacht, de leeftijd en de activiteiten van het slachtoffer in aanmerking genomen worden.

Onder 'activiteiten' worden niet louter de professionele activiteiten beoogd, doch tevens de sociale en culturele activiteiten waarbij het slachtoffer met anderen wordt geconfronteerd.

De volgende bedragen kunnen worden aanbevolen:

de Julin) et est invité à préciser les critères dont il a tenu compte.

Le juge tient compte des éléments concrets du dossier. Parmi ceux-ci, peuvent notamment être pris en considération la localisation de la blessure, le sexe de la victime, son âge et les activités exercées.

Par activités, il faut entendre, non seulement les activités professionnelles mais également les activités sociales et culturelles qui mettent la victime en présence d'autres personnes.

Les indemnités suivantes sont préconisées:

Leeftijd	1/7	2/7	3/7	4/7	5/7	6/7	7/7
	miniem	zeer licht	licht	middelmatig	ernstig	zeer ernstig	uitzonderlijk ernstig
0-10	€ 540,00	€ 2.150,00	€ 4.850,00	€ 8.625,00	€ 15.000,00	€ 20.000,00	€ 30.000,00
11-20	€ 520,00	€ 2.075,00	€ 4.700,00	€ 8.300,00	€ 14.500,00	€ 19.250,00	€ 29.000,00
21-30	€ 490,00	€ 2.000,00	€ 4.400,00	€ 7.850,00	€ 13.700,00	€ 18.250,00	€ 27.500,00
31-40	€ 450,00	€ 1.800,00	€ 4.100,00	€ 7.250,00	€ 12.600,00	€ 16.800,00	€ 25.250,00
41-50	€ 400,00	€ 1.600,00	€ 3.600,00	€ 6.500,00	€ 11.200,00	€ 14.900,00	€ 22.250,00
51-60	€ 350,00	€ 1.400,00	€ 3.100,00	€ 5.550,00	€ 9.700,00	€ 12.900,00	€ 19.500,00
61-70	€ 275,00	€ 1.100,00	€ 2.600,00	€ 4.400,00	€ 7.750,00	€ 10.350,00	€ 15.500,00
71-80	€ 200,00	€ 800,00	€ 1.750,00	€ 3.100,00	€ 5.500,00	€ 7.300,00	€ 11.000,00
81 en ouder	€ 115,00	€ 450,00	€ 1.050,00	€ 1.850,00	€ 3.200,00	€ 4.250,00	€ 6.400,00

Âge	1/7	2/7	3/7	4/7	5/7	6/7	7/7
	minime	très léger	léger	moyen	grave	très grave	exceptionnellement grave
0-10	€ 540,00	€ 2.150,00	€ 4.850,00	€ 8.625,00	€ 15.000,00	€ 20.000,00	€ 30.000,00
11-20	€ 520,00	€ 2.075,00	€ 4.700,00	€ 8.300,00	€ 14.500,00	€ 19.250,00	€ 29.000,00
21-30	€ 490,00	€ 2.000,00	€ 4.400,00	€ 7.850,00	€ 13.700,00	€ 18.250,00	€ 27.500,00
31-40	€ 450,00	€ 1.800,00	€ 4.100,00	€ 7.250,00	€ 12.600,00	€ 16.800,00	€ 25.250,00
41-50	€ 400,00	€ 1.600,00	€ 3.600,00	€ 6.500,00	€ 11.200,00	€ 14.900,00	€ 22.250,00
51-60	€ 350,00	€ 1.400,00	€ 3.100,00	€ 5.550,00	€ 9.700,00	€ 12.900,00	€ 19.500,00
61-70	€ 275,00	€ 1.100,00	€ 2.600,00	€ 4.400,00	€ 7.750,00	€ 10.350,00	€ 15.500,00
71-80	€ 200,00	€ 800,00	€ 1.750,00	€ 3.100,00	€ 5.500,00	€ 7.300,00	€ 11.000,00
81 et plus	€ 115,00	€ 450,00	€ 1.050,00	€ 1.850,00	€ 3.200,00	€ 4.250,00	€ 6.400,00

c. De seksuele schade

Deze schade kan, als zeer specifieke schade, afzonderlijk voor vergoeding in aanmerking komen. Er kan een onderscheid worden gemaakt tussen enerzijds de schade door het verlies of de aantasting van het seksueel leven (bv. impotentie, anorgasmie, aantasting van libido en gevoelloosheid) en anderzijds het verlies van zekerheid op nageslacht, waaronder o.m. steriliteit.

De kosten verbonden aan de noodzaak van bijvoorbeeld een keizersnede of kunstmatige inseminatie kunnen voor vergoeding in aanmerking komen. Zowel de materiële schade (o.m. de aankoop van medicatie, medisch materiaal, medische ingrepen, ...) als de uit de noodzakelijke ingrepen voortvloeiende aantasting op psychisch vlak kunnen worden vergoed. De partner die hierdoor schade lijdt, kan om vergoeding ervan verzoeken.

d. De genoegenschaade

Deze schade kan afzonderlijk worden vergoed in de uitzonderlijke gevallen waarin het slachtoffer als gevolg van het schadeverwekkende feit een bewezen op doorgedreven wijze uitgeoefende sport of hobby geheel of gedeeltelijk diende stop te zetten.

3.4.2. De huishoudelijke ongeschiktheid

Indien de huishoudelijke ongeschiktheid wordt vergoed door middel van de rente of de kapitalisatiemethode, dienen niet noodzakelijkerwijze dezelfde basisbedragen als deze voor de tijdelijke ongeschiktheid in aanmerking te worden genomen. Naargelang de specifieke elementen van de zaak, kunnen zij in min of in meer worden aangepast.

Bij de toepassing van de rente of de kapitalisatiemethode zal evenwel rekening worden gehouden met de gebruikelijk te verwachten evolutie van de gezinssamenstelling van het slachtoffer.

c. Le préjudice sexuel

Il s'agit d'un dommage tout à fait spécifique qui peut être indemnisé indépendamment de tout autre préjudice. Il peut être fait une distinction d'une part entre le dommage lié à la perte ou à l'atteinte de l'activité sexuelle (comme par exemple l'impuissance, l'anorgasmie, l'atteinte à la libido, la perte de sensibilité) et d'autre part le dommage lié à la perte d'une chance de descendance, dans laquelle peut notamment être cataloguée la stérilité.

Les frais liés à la nécessité de recourir à une césarienne ou à l'insémination artificielle peuvent être sujet à indemnisation. Tant le préjudice matériel (entre autres l'achat de médicaments, de matériel médical, interventions chirurgicales, etc.) que le préjudice d'ordre psychique résultant d'interventions rendues nécessaires peuvent faire l'objet d'une indemnisation. Le partenaire qui souffre de ce dommage par répercussion peut en solliciter l'indemnisation.

d. Le préjudice d'agrément

Dans les cas exceptionnels où la victime prouve que, par suite du fait dommageable, elle a dû mettre fin totalement ou partiellement à la pratique assidue et établie d'un sport ou d'un hobby, ce dommage peut être indemnisé séparément.

3.4.2. L'incapacité ménagère

Si l'incapacité ménagère permanente est indemnisée par recours à la méthode de la rente ou de la capitalisation, il ne s'impose pas nécessairement de retenir au titre de base de calcul le montant de l'indemnité journalière temporaire. En fonction des éléments spécifiques de la cause, il peut être adapté en plus ou en moins.

Si la méthode de la rente ou de la capitalisation est adoptée, il sera également tenu compte de l'évolution prévisible de la composition du ménage de la victime.

Wanneer deze schade forfaitair wordt vergoed, wordt verwezen naar de bedragen voorgesteld in de onderstaande tabel (sub 3.7.).

Deze vergoedingen worden aangepast in functie van de bijdrage die elke partner in het huishouden levert.

Bij gebreke aan concrete gegevens, blijkt uit recente studies dat de bijdrage verdeeld kan worden ten belope van 65 % voor de vrouw en 35 % voor de man (supra 2.4.)

3.4.3. De economische ongeschiktheid

3.4.3.1. Algemeen

De materiële schade die een slachtoffer lijdt als gevolg van een blijvende economische ongeschiktheid, kan zowel bestaan uit een inkomensverlies, als uit een aantasting van de economische waarde op de arbeidsmarkt als uit de eventuele noodzaak om verhoogde inspanningen te leveren tijdens de uitoefening van zijn beroepsactiviteit.

3.4.3.2. Inkomensverlies

Het basisinkomen waarop de berekening gebaseerd wordt, moet *in concreto* worden begroot. Aan jonge slachtoffers die nog geen of een gering inkomen hebben, moet bijzondere aandacht worden besteed.

Het netto-inkomen moet in aanmerking worden genomen, tenzij wordt aangetoond dat de fiscale en sociale lasten op de toe te kennen vergoeding gelijkwaardig zijn aan deze die het verdiende inkomen belasten.

Als het netto-inkomen als basis wordt gebruikt, kunnen reserves worden toegekend voor de hogergenoemde fiscale en sociale lasten op voorwaarde dat dit gevorderd wordt.

Het inkomen kan worden verhoogd als toekomstige loonsverhogingen los van de indexering kunnen worden aangetoond.

Lorsque le dommage est indemnisé forfaitairement il est référé aux montants proposés ci-dessous dans le tableau des indemnités forfaitaires (point 3.7.).

Ces indemnités forfaitaires sont adaptées en fonction de la contribution fournie par chaque partenaire dans les tâches ménagères.

A défaut d'éléments concrets, des études récentes font apparaître que la contribution de chacun d'eux doit être ventilée à concurrence de 65 % pour la femme et 35 % pour l'homme (supra point 2.4).

3.4.3. L'incapacité économique

3.4.3.1. Généralités

Le dommage matériel que subit la victime à la suite d'une incapacité permanente de travail peut consister en une perte de revenus et/ou en la nécessité de fournir des efforts accrus dans l'accomplissement de ses tâches professionnelles et/ou en une diminution de sa valeur économique sur le marché du travail.

3.4.3.2. La perte de revenus

Le revenu professionnel sur la base duquel le calcul est effectué doit être évalué *in concreto*. Une attention particulière est requise pour les jeunes victimes qui ne proméritaient encore aucun revenu ou seulement un revenu limité.

C'est le revenu net qui doit être pris en considération sauf s'il est démontré que l'indemnité sera grevée de charges fiscales et sociales équivalentes à celles frappant le revenu promérité.

Lorsque le revenu net est pris en considération, des réserves sollicitées peuvent être allouées pour lesdites charges fiscales et sociales.

Le revenu peut être majoré lorsque de futures augmentations de salaire indépendantes de l'indexation peuvent être démontrées.

Het is aangewezen rekening te houden met een referentieperiode gespreid over meerdere jaren.

3.4.3.3. Verhoogde inspanningen en vermindering van de economische waarde

Indien de verhoogde inspanningen of een vermindering van de economische waarde worden vergoed door middel van een rente of de kapitalisatiemethode, dienen niet noodzakelijkerwijze dezelfde basisbedragen als deze voor de tijdelijke ongeschiktheid, in aanmerking te worden genomen. Naargelang de specifieke elementen van de zaak, kunnen zij in min of in meer worden aangepast.

Deze vergoeding m.b.t. de verhoogde inspanningen kan enkel worden toegekend voor de dagen tijdens dewelke effectief wordt gewerkt.

3.4.3.4. Forfaitaire vergoeding

Wanneer de economische ongeschiktheid forfaitair wordt vergoed, wordt verwezen naar de bedragen die zijn opgenomen in de hiernavolgende tabel (sub 3.7.).

3.4.3.5. Postprofessionele schade

Postprofessionele schade is de materiële schade voortvloeiend uit de onmogelijkheid om, vanaf het pensioen, nog lucratieve activiteiten uit te oefenen, andere dan deze tijdens de professionele loopbaan.

Tevens kan er rekening worden gehouden met de gebeurlijke bewezen weerslag van de gevolgen van het schadeverwekkend feit op de rechten op een rustpensioen van het slachtoffer.

3.5. Schade geleden door de naastbestaanden

Indien een naaste aantoont dat hij materiële schade lijdt in causaal verband met het schadeverwekkend feit dat het slacht-

Il est recommandé de tenir compte d'une période de référence s'étalant sur plusieurs années.

3.4.3.3. Efforts accrus et diminution de la valeur économique

Si les efforts accrus ou une diminution de la valeur économique sont indemnisés par recours à la méthode de la rente ou de la capitalisation, il ne s'impose pas nécessairement de retenir au titre de base de calcul le montant de l'indemnité journalière temporaire. En fonction des éléments spécifiques de la cause, il peut être adapté en plus ou en moins.

L'indemnité pour efforts accrus ne peut être accordée que pendant les jours de travail effectivement prestés.

3.4.3.4. L'indemnité forfaitaire

Lorsque l'incapacité économique est indemnisée forfaitairement, il est référé aux montants proposés dans le tableau des indemnités forfaitaires ci-dessous (sub 3.7.).

3.4.3.5. Le dommage post-professionnel

Le préjudice post-professionnel est le préjudice matériel subi du fait de l'incapacité à accomplir, à partir de l'âge de la pension, des activités lucratives autres que celles exercées pendant la carrière professionnelle.

L'incidence éventuelle démontrée des conséquences de l'accident sur le droit à la pension de retraite de la victime peut également être prise en considération.

3.5. Le dommage subi par les proches

Si un proche démontre subir un dommage matériel en relation causale avec le fait dommageable survenu à la victime, il peut en être indemnisé.

offer is overkomen, kan hij hiervoor vergoed worden.

Deze naaste kan ook, indien hij dit aan- toont, aanspraak maken op vergoeding van de schade die hij lijdt door het aan- zien van het slachtoffer, waarvan de dagelijkse en langdurige toestand ge- kenmerkt wordt door een uitzonderlijke psychische, fysieke of mentale aftakeling.

3.6. Voorbehoud

Zowel de door de deskundige weerhou- den medische reserves als de fiscale re- serves, die een weerslag hebben op de toegekende vergoedingen uit hoofde van het verlies van loon of inkomen, worden vermeld in de rechterlijke uitspraak op voorwaarde dat dit gevorderd wordt.

3.7. Tabel van de forfaitaire vergoedingen

De hierna vermelde bedragen bevat- ten een vergoeding per graad van onge- schiktheid.

Het forfaitaire bedrag dat aan het slacht- offer toekomt, wordt berekend per on- geschiktheid (de persoonlijke, de huis- houdelijke en de economische) en dit in functie van de door de deskundige weer- houden percentages voor elk van deze ongeschiktheden.

Ten aanzien van de huishoudelijke on- geschiktheid dient een aanpassing te geschieden rekening houdend met de bijdrage van het slachtoffer in het huis- houden.

Bij gebrek aan concrete gegevens, wordt de bijdrage gesplitst ten belope van 65 % voor de vrouw en 35 % voor de man (su- pra sub 2.4.)

De onderstaande tabel stelt forfaitaire vergoedingen voor die de schade geleden door het slachtoffer kunnen vergoeden indien uit de medische expertise blijkt dat de aantasting van de fysieke of psychi- sche integriteit en/of zijn huishoudelijke activiteiten en/of zijn professionele activi- teiten, eerder beperkt/gematigd zijn.

Deze forfaitaire bedragen kunnen wor- den vermeerderd of verminderd en dit

Ce proche peut également réclamer une indemnisation lorsqu'il démontre qu'il subit un dommage résultant de la vue d'une victime dont la situation quoti- dienne et prolongée se caractérise par un état psychique, physique ou mental sensi- blement amoindri.

3.6. Réserves

Les réserves médicales formulées par l'expert ainsi que les réserves fiscales affectant les indemnités allouées au titre de perte de rémunération ou de revenu seront, si réclamées, intégrées dans la décision judiciaire.

3.7. Le tableau des indemnités forfaitaires

Les forfaits mentionnés ci-dessous re- prennent les indemnités par degré d'in- capacité.

Le forfait qui revient à la victime s'entend par type d'incapacité (personnelle, ménagère et économique) et cela en fonction des pourcentages retenus par l'expert pour chacune de ces incapacités.

Concernant l'incapacité ménagère, il y a lieu de les adapter en fonction de la contribution fournie par la victime dans les tâches ménagères.

A défaut d'éléments concrets, la contribu- tion sera ventilée à concurrence de 65 % pour la femme et 35 % pour l'homme (supra 2.4).

Le tableau ci-après suggère des indemni- tés forfaitaires compensant le dommage subi par la victime lorsque l'expertise médicale fait apparaître que les atteintes à son intégrité physique et psychique et/ou à ses activités ménagères et/ou à sa vie professionnelle sont d'importance fai- ble à modérée. Ils peuvent être adaptés en plus ou en moins en fonction des caracté- ristiques de l'espèce, ainsi que des consé-

in functie van de bijzonderheden van de zaak, evenals de aangetoonde, concrete gevolgen in het leven van het slachtoffer.

quences concrètes et démontrées dans la vie de la victime.

Jusque 15 ans /tot 15 jaar	€ 1.220,00
16 ans/jaar	€ 1.200,00
17 ans/jaar	€ 1.185,00
18 ans/jaar	€ 1.170,00
19 ans/jaar	€ 1.155,00
20 ans/jaar	€ 1.140,00
21 ans/jaar	€ 1.125,00
22 ans/jaar	€ 1.110,00
23 ans/jaar	€ 1.095,00
24 ans/jaar	€ 1.080,00
25 ans/jaar	€ 1.065,00
26 ans/jaar	€ 1.050,00
27 ans/jaar	€ 1.035,00
28 ans/jaar	€ 1.020,00
29 ans/jaar	€ 1.005,00
30 ans/jaar	€ 990,00
31 ans/jaar	€ 975,00
32 ans/jaar	€ 960,00
33 ans/jaar	€ 945,00
34 ans/jaar	€ 930,00
35 ans/jaar	€ 915,00
36 ans/jaar	€ 900,00
37 ans/jaar	€ 885,00
38 ans/jaar	€ 870,00
39 ans/jaar	€ 855,00
40 ans/jaar	€ 840,00
41 ans/jaar	€ 825,00
42 ans/jaar	€ 810,00
43 ans/jaar	€ 795,00
44 ans/jaar	€ 780,00
45 ans/jaar	€ 765,00
46 ans/jaar	€ 750,00
47 ans/jaar	€ 735,00
48 ans/jaar	€ 720,00
49 ans/jaar	€ 705,00
50 ans/jaar	€ 690,00
51 ans/jaar	€ 675,00
52 ans/jaar	€ 660,00
53 ans/jaar	€ 645,00
54 ans/jaar	€ 630,00
55 ans/jaar	€ 615,00

56 ans/jaar	€ 600,00
57 ans/jaar	€ 585,00
58 ans/jaar	€ 570,00
59 ans/jaar	€ 555,00
60 ans/jaar	€ 540,00
61 ans/jaar	€ 525,00
62 ans/jaar	€ 510,00
63 ans/jaar	€ 495,00
64 ans/jaar	€ 480,00
65 ans/jaar	€ 465,00
66 ans/jaar	€ 450,00
67 ans/jaar	€ 435,00
68 ans/jaar	€ 420,00
69 ans/jaar	€ 405,00
70 ans/jaar	€ 390,00
71 ans/jaar	€ 375,00
72 ans/jaar	€ 360,00
73 ans/jaar	€ 345,00
74 ans/jaar	€ 330,00
75 ans/jaar	€ 315,00
76 ans/jaar	€ 300,00
77 ans/jaar	€ 285,00
78 ans/jaar	€ 270,00
79 ans/jaar	€ 255,00
80 ans/jaar	€ 240,00
81 ans/jaar	€ 225,00
82 ans/jaar	€ 210,00
83 ans/jaar	€ 195,00
84 ans/jaar	€ 180,00
85 ans et plus/jaar en meer	€ 165,00

Voorbeeld:

Slachtoffer: man – 20 jaar oud:

- *persoonlijke ongeschiktheid: 15 %
- *huishoudelijke ongeschiktheid: 10 %
- *economische ongeschiktheid: 6 %
- *aandeel huishouden: 35 %

Vergoeding =

- Persoonlijke ongeschiktheid: 15 x 1.140,00 euro = 17.100,00 euro
- Huishoudelijke ongeschiktheid: 10 x 1.140,00 euro x 35 % = 3.990,00 euro
- Economische ongeschiktheid: 6 x 1.140,00 euro = 6.840,00 euro

Exemple:

Victime: homme âgé de 20 ans:

- *incapacité personnelle: 15 %
- *incapacité ménagère: 10 %
- *incapacité économique: 6 %
- *contribution ménage: 35 %

Indemnités =

- Incapacité personnelle: 15 x 1.140,00 euros = 17.100,00 euros
- Incapacité ménagère: 10 x 1.140,00 euros x 35 % = 3.990,00 euros
- Incapacité économique: 6 x 1.140,00 euros = 6.840,00 euros

4. Het overlijden

4.1. Begrafeniskosten

De begrafeniskosten maken in principe een last uit van de nalatenschap. Zij worden echter door de aansprakelijke terugbetaald aan de persoon die aantoonde deze kosten effectief te hebben betaald.

Buitensporige uitgaven kunnen worden herleid.

Bij de vergoeding van grafkelders, grafzerken, grafmonumenten en concessies wordt eventueel rekening gehouden met het aantal voorziene plaatsen.

Er moet rekening mee worden gehouden dat deze uitgave een vervroegde betaling kan uitmaken:

- indien de waarschijnlijke overlevingsduur van degene die de schade draagt, langer is dan deze van het slachtoffer, zou deze laatste ook zonder het schadeverwekkend feit de begrafeniskosten hebben moeten dragen en bestaat zijn schade uit de vervroegde betaling ervan. De schade bestaat alsdan uit het verschil tussen de huidige uitgave en de contante waarde van het bedrag dat normaal uitgegeven zou zijn op de vermoedelijke toekomstige datum van het overlijden, gesteld dat er geen schadegeval zou zijn gebeurd;
- indien de waarschijnlijke overlevingsduur van degene die de schade draagt korter is dan deze van het slachtoffer, zou deze schadelijder de kosten normaliter niet hebben moeten dragen, zodat er geen verrekening dient te geschieden (bv. de ouder voor zijn kind).

4.2. Schade ex haerede

Deze omvat het geheel van de morele en materiële schade die het slachtoffer lijdt tussen de datum van het schadeverwekkend feit en deze van zijn overlijden.

Deze schade, waarvan de vergoeding een schuldvordering uitmaakt van de nalatenschap, mag niet worden verward met de schade geleden door de naastbestaande.

4. Le décès

4.1. Frais funéraires

Les frais funéraires constituent en principe une charge de la succession. Ils doivent néanmoins être remboursés par le responsable du décès à la personne qui démontre les avoir effectivement payés.

Les dépenses qui s'avèreraient somptueuses peuvent être réduites.

Le cas échéant, il est tenu compte du nombre de places prévues pour l'indemnisation relative aux caveaux, monuments funéraires et concessions.

Il doit également être tenu compte du fait que tous ces débours peuvent constituer des dépenses anticipées:

- si l'espérance de vie probable de celui qui supporte la dépense est plus longue que celle de la victime, celui-ci aurait dû les supporter à l'avenir en dehors du fait dommageable, et son préjudice consiste dans le paiement anticipé de ces frais. Le préjudice est alors constitué par la différence entre la dépense actuelle et la valeur constante de cette somme payable à la date présumée du décès dans l'hypothèse où le fait dommageable ne se serait pas produit;
- si l'espérance de vie probable de celui qui supporte la dépense est plus courte que celle de la victime, celui-ci n'aurait probablement jamais dû les exposer et il peut en conséquence prétendre au remboursement intégral (par exemple un parent pour son enfant).

4.2. Préjudice ex haerede

Il s'agit du préjudice comprenant l'ensemble des dommages moraux et matériels que la victime subit entre la date du fait dommageable et celle de son décès.

Ce préjudice, dont la réparation constitue une créance de la succession, ne doit pas être confondu avec le dommage des proches.

Indien bewezen wordt dat het slachtoffer zich bewust was van zijn nakend overlijden, kan, als vergoeding voor morele schade, een forfaitair bedrag van 75,00 euro per dag worden toegekend.

4.3. Schade geleden door de naastbestaanden

4.3.1. De morele schade

Het overlijden van het slachtoffer raakt de naastbestaande emotioneel in die mate dat elke mogelijkheid om een affectieve band te beleven met deze persoon wordt tenietgedaan. De daaruit voortvloeiende schade, die onschatbaar is, moet worden vergoed. De vergoeding beoogt de erkenning van het bestaan van het lijden.

De bedragen die in de onderstaande tabel worden voorgesteld, zijn forfaitaire vergoedingen, bepaald in functie van de vermoede intensiteit van de affectieve band met het slachtoffer.

Vermits elk schadegeval bijzonder is, kunnen deze bedragen worden aangepast rekening houdend met de specifieke omstandigheden.

S'il est établi que la victime avait conscience de son décès imminent, une indemnité de 75,00 euros par jour au titre de dommage moral peut être allouée.

4.3. Dommage des proches

4.3.1. Dommage moral

Le décès d'une victime touche ses proches d'un point de vue émotionnel dans la mesure où il anéantit toute possibilité de vivre une relation affective avec cette personne. Le dommage qui en résulte, inestimable, doit être compensé. L'indemnisation a trait à la reconnaissance de l'existence de la souffrance.

Les montants préconisés au tableau ci-dessous sont des indemnisations fixées forfaitairement en vertu de l'intensité des liens affectifs présumés avec la victime.

Chaque situation étant particulière, ils peuvent être adaptés compte tenu de circonstances spécifiques.

Overleden slachtoffer	Begunstigde	Vergoeding
Gehuwd/samenwonend/ samenlevingscontract →	Gehuwd/samenwonend/ samenlevingscontract	€ 15.000,00
Inwonende ouder →	Inwonend kind	€ 15.000,00
Inwonende ouder →	Inwonend weeskind	€ 24.000,00
Niet-inwonende ouder →	Niet-inwonend kind	€ 6.000,00
Inwonend kind →	Ouder	€ 15.000,00
Zelfstandig wonend kind →	Ouder	€ 6.000,00
Miskraam →	Ouder	€ 3.000,00
Inwonende broer/zuster →	Inwonende broer/zuster	€ 3.000,00
Niet-inwonende broer/zuster →	Niet-inwonende broer/zuster	€ 1.800,00
Inwonende grootouders →	Inwonende kleinkinderen	€ 3.000,00
Niet-inwonende grootouders →	Niet-inwonende kleinkinderen	€ 1.500,00
Inwonende kleinkinderen →	Inwonende grootouders	€ 3.000,00
Niet-inwonende kleinkinderen →	Niet-inwonende grootouders	€ 1.500,00
Ook andere personen kunnen aanspraak maken op een vergoeding, op voorwaarde dat het vaststaat dat zij een specifieke affectieve en duurzame band hadden met het slachtoffer.		

Victime decédée	Bénéficiaire	Indemnité
Conjoint/concubin/pacsé →	Conjoint/concubin/pacsé	€ 15.000,00
Parent cohabitant →	Enfant cohabitant	€ 15.000,00
Parent cohabitant →	Enfant cohabitant orphelin	€ 24.000,00
Parent non cohabitant →	Enfant non cohabitant	€ 6.000,00
Enfant cohabitant →	Parent	€ 15.000,00
Enfant en autonomie →	Parent	€ 6.000,00
Fausse couche →	Parent	€ 3.000,00
Frère/sœur cohabitant →	Frère/sœur cohabitant	€ 3.000,00
Frère/sœur non cohabitant →	Frère/sœur non cohabitant	€ 1.800,00
Grands-parents cohabitants →	Petits-enfants cohabitants	€ 3.000,00
Grands-parents non cohabitants →	Petits-enfants non cohabitants	€ 1.500,00
Petits-enfants cohabitants →	Grands-parents cohabitants	€ 3.000,00
Petits-enfants non cohabitants →	Grands-parents non cohabitants	€ 1.500,00
D'autres personnes peuvent revendiquer une indemnisation s'il est établi qu'elles avaient un lien affectif spécifique et durable avec la victime.		

4.3.2. De materiële schade

Het overlijden van het slachtoffer kan voor de naastbestaande een economisch verlies uitmaken.

4.3.2.1. Schade wegens het verlies van het inkomen van de overledene

Nabestaanden die voordeel haalden uit het beroepsinkomen van de overledene, kunnen aanspraak maken op dat deel van het inkomen waaruit ze persoonlijk voordeel genoten of zouden kunnen genieten zonder het schadeverwekkend feit. Het is dan ook belangrijk het aandeel van het persoonlijk onderhoud van het slachtoffer te bepalen.

Het aandeel van het persoonlijk onderhoud van het slachtoffer wordt berekend op basis van het gezamenlijke gezinsinkomen en dient in mindering te worden gebracht van het eigen inkomen van het slachtoffer.

Bij de begroting van het aandeel voor het eigen onderhoud moet onder meer rekening worden gehouden met de leeftijd van de partner en de kinderen, de vaststelling dat het om een eenverdienersge-

4.3.2. Dommage matériel

Le décès de la victime peut constituer un préjudice économique pour les proches.

4.3.2.1. Préjudice résultant de la perte des revenus du défunt

Les proches qui bénéficiaient du revenu professionnel du défunt peuvent revendiquer la part du revenu dont ils disposaient personnellement ou auraient pu disposer sans le fait dommageable. Il convient dès lors de déterminer la quote-part d'entretien personnel de la victime.

Celle-ci est calculée sur la base des revenus cumulés du ménage et est portée en déduction des revenus propres de la victime.

L'évaluation de l'entretien personnel doit notamment tenir compte de l'âge du partenaire et des enfants, du fait qu'il s'agit d'une victime travaillant seule ou bénéficiant du travail d'autres membres du

zin dan wel om een tweeverdienersgezin gaat, het niveau van het inkomen, de levensstandaard van het gezin, het beroep van de overledene, de vraag of het echtpaar een gemeenschappelijk vermogen zou opbouwen en de gemeenschappelijke lasten.

Bij gebrek aan concrete elementen voor de berekening van het persoonlijk aandeel kan de volgende formule als vuistregel worden gehanteerd:

$$\frac{\text{Gezinsinkomen } 100 \%}{\text{Totaal aantal gezinsleden vóór overlijden} + 1}$$

Bij het vaststellen van het aantal gezinsleden kan rekening worden gehouden met het feit dat de kinderen op een bepaalde leeftijd het ouderlijke huis verlaten, waardoor het persoonlijk aandeel van de overledene zal toenemen. Men kan dus, voor de toekomst, in verschillende periodes met onderscheiden percentages voorzien. Bij gebrek aan andere criteria kan de leeftijd van 25 jaar voor het verlaten van de ouderlijke woonst in aanmerking worden genomen.

4.3.2.2. Schade geleden door verlies van de bijdrage in de huishoudelijke activiteiten geleverd door het slachtoffer

De huishoudelijke schade die door de overlevende partner wordt geleden, kan worden berekend op basis van het aandeel van het slachtoffer in de huishoudelijke activiteiten voor zijn overlijden, hetzij op basis van een globale huishoudelijke gezinswaarde van 20,00 euro voor een huishouden zonder kinderlast, te verhogen met 7,00 euro per kind ten laste.

Deze vergoedingen worden aangepast in functie van de bijdrage die elke partner in het huishouden levert.

Bij gebrek aan concrete gegevens, blijkt uit recente studies dat de bijdrage verdeeld kan worden ten belope van 65 % voor de vrouw en 35 % voor de man (supra sub 3.4.2.4.).

ménage, du niveau de revenu, du niveau de vie de la famille, de la profession du défunt, de l'éventualité de constitution d'un patrimoine commun de la communauté ou de charges communes.

A défaut d'éléments permettant de calculer la quote-part d'entretien, la règle suivante peut être retenue:

$$\frac{\text{Revenus du ménage } 100 \%}{\text{Nombre de membres du ménage avant le décès} + 1}$$

Lors de la détermination du nombre de personnes composant le ménage, il peut être tenu compte du fait que les enfants quitteront le toit familial à un certain moment avec la conséquence que la part personnelle du défunt sera majorée. Plusieurs périodes avec des pourcentages différents peuvent ainsi être fixées pour l'avenir. A défaut d'autres critères concernant le départ des enfants, l'âge de 25 ans peut être pris en considération.

4.3.2.2. Préjudice résultant de la perte de l'activité ménagère de la victime

Le préjudice ménager subi par le partenaire survivant peut être calculé sur base de la quote-part de la valeur ménagère assumée jusqu'alors par le défunt, soit sur base d'une somme globale de 20,00 euros pour un ménage sans enfant, majorée de 7,00 euros par enfant.

Ces indemnités forfaitaires sont adaptées en fonction de la contribution fournie par chaque partenaire dans les tâches ménagères.

A défaut d'éléments concrets, des études récentes font apparaître que la contribution de chacun d'eux peut être ventilée à concurrence de 65 % pour la femme et 35 % pour l'homme (supra 3.4.2.4.).

Dit forfait wordt vervolgens berekend in hoofde van diegene die de minst lange levensduurverwachting heeft.

Er zal tevens rekening worden gehouden met de voorzienbare evolutie van de samenstelling van het kerngezin.

De rechter moet rekening houden met het aandeel uit hoofde van het persoonlijk onderhoud van het slachtoffer. In de regel wordt dit aandeel berekend in functie van de globale economische huishoudelijke waarde van het gezin en vervolgens in mindering gebracht van de economische huishoudelijke waarde van het slachtoffer. Bij gebrek aan concrete beoordelings-elementen kan dit aandeel forfaitair worden geraamd op 20 % in het geval van een gezin zonder kinderlast en op 15 % indien het gezin minstens één kind telt.

Voorbeeld:

De man overlijdt op de leeftijd van 40 jaar, gezin zonder kinderen.

Berekenen van de huishoudelijke schade in hoofde van de weduwe, 35 jaar oud:

- 1. Berekening verlies aandeel in huishouden is forfaitair 35 % of 35 % van 20,00 euro = 7,00 euro.*
- 2. Berekening besparing persoonlijk onderhoud man: 20 % (aandeel zonder kinderen) van 20,00 euro (forfait) = 4,00 euro.*

Eindberekening op basis van volgend bedrag per dag: Forfait 7,00 euro - 4,00 euro = 3,00 euro

Hoofdstuk II. Schade aan voorwerpen en kosten

1. Voertuigschade

1.1. Principe

In principe wordt de schade, voortvloeiend uit het verlies van een voertuig of de noodzaak om het te laten herstellen, vergoed op basis van het proces-verbaal van de deskundige dat tot stand is gekomen op initiatief van de verzekeraar van de benadeelde (toepassing van de conventies tussen verzekeraars) of van de verzekeraar van de aansprakelijke. Deze processen-verbaal verbinden enkel de ondertekenaars.

Ce forfait est alors calculé sur la tête de celui dont l'espérance de vie est la moins importante.

Il sera également tenu compte de l'évolution prévisible de la composition de la cellule familiale.

Il appartient au juge de prendre en considération la quote-part d'entretien personnel de la victime. En règle, cette quote-part sera calculée sur la valeur économique globale du ménage, puis déduite de la valeur économique ménagère de la victime. En l'absence d'éléments d'appréciation concrets, elle peut être évaluée à 20 % en cas de ménage sans enfant et de 15 % si le ménage compte au moins un enfant.

Exemple:

Décès d'un homme de 40 ans, famille sans enfant.

Calcul du dommage ménager subi par la veuve âgée de 35 ans:

- 1. Perte de la part ménagère forfaitaire de 35 %, ou 35 % de 20,00 euros = 7,00 euros.*
- 2. Part d'entretien personnel du mari: 20 % (sans enfant) de 20,00 euros (forfait) = 4,00 euros.*

Calcul final sur base du montant journalier suivant: Forfait 7,00 euros - 4,00 euros = 3,00 euros

Chapitre II. Dommage aux choses et frais

1. Dommage aux véhicules

1.1. Principes

En principe, le préjudice né de la perte du véhicule ou de la nécessité de le réparer sera indemnisé sur la base du procès-verbal d'expertise réalisé à l'initiative de l'assureur de la personne lésée (selon les conventions entre assureurs) ou de l'assureur du responsable. Ces procès-verbaux n'engagent que leurs signataires.

Indien er schade blijft ondanks herstelling, kan in bijzondere omstandigheden, bijvoorbeeld bij een nieuw voertuig of een oldtimer, een vergoeding worden toegekend wegens een blijvende waardevermindering. Bij ontstentenis van concrete elementen om deze schade te begroten kan een forfaitaire vergoeding van ongeveer 10 % worden toegekend op de waarde van het voertuig voor het ongeval.

1.2. De btw

In het geval van een totaal verlies heeft de schadelijder, die niet btw-plichtig is, toch recht op de btw op de waarde voor het ongeval, zelfs wanneer hij het vernielde voertuig niet vervangt of wanneer hij de schadevergoeding aanwendt voor de aankoop van een tweedehandswagen waarop bij de aankoop geen btw verschuldigd is of slechts btw verschuldigd is op het verschil tussen de verkoop- en de inkoopprijs. De btw-aanslagvoet is deze op het ogenblik van de vervanging van het voertuig.

De schadelijder die slechts gedeeltelijk btw-plichtig is, heeft recht op de niet-af-trekbare btw.

Indien het voertuig van een niet- (of een gedeeltelijk) btw-plichtige bij een ongeval wordt beschadigd, heeft de schadelijder recht op de (niet-af-trekbare) btw, ongeacht of hij al dan niet de herstelling laat uitvoeren.

1.3. Takel- en stallingskosten

De takelkosten maken deel uit van de ver-goedbare schade.

De stallings- of bergingskosten, die aan-getoond worden door stukken, moeten eveneens ten laste van de aansprakelijke worden gelegd voor de volledige pe-riode gedurende dewelke het voertuig ter beschikking moet blijven van de des-kundige en vervolgens gedurende de tijd nodig voor de verkoop van het wrak of in afwachting van de uit te voeren her-stellingen, behoudens een vertraging te wijten aan een nalatig optreden van de schadelijder.

S'il subsiste un dommage malgré les réparations, une indemnité peut être allouée du chef de moins-value permanente, dans des circonstances particulières, notamment lorsqu'il s'agit d'un véhicule neuf ou d'un ancêtre (oldtimer). A défaut d'éléments concrets pour évaluer ce dommage, une indemnité forfaitaire de l'ordre de 10 % de la valeur du véhicule avant sinistre peut être allouée.

1.2. La TVA

En cas de sinistre total, la victime qui n'est pas assujettie peut revendiquer la TVA sur la valeur avant sinistre même si elle ne remplace pas le véhicule sinistré ou encore si elle utilise l'indemnité pour l'acquisition d'un véhicule d'occasion pour lequel elle n'acquitte pas de TVA ou uniquement la TVA sur la différence entre le prix de vente et le prix d'achat.

La TVA doit être indemnisée au taux en vigueur au jour du remplacement du véhicule.

La victime assujettie partiellement à la TVA peut revendiquer la TVA non déductible.

Lorsque le véhicule d'un non-assujetti total ou partiel est endommagé, la victime a droit à la TVA non déductible, qu'elle fasse ou non réparer son véhicule.

1.3. Dépannage et gardiennage

Les frais de dépannage font partie du dommage réparable.

Les frais d'entreposage ou de gardiennage justifiés par pièces peuvent également être mis à charge de l'auteur responsable pour toute la période durant laquelle le véhicule doit rester à la disposition de l'expert et ensuite durant le temps nécessaire à la vente de l'épave ou à la réparation du véhicule, à l'exception de tout retard qui serait imputable à la négligence de la victime.

1.4. Gebruiksduur

1.4.1. Wachtijd

De duur van de wachtijd stemt overeen met de tijd nodig om de voertuigschade te bepalen en te begroten indien het voertuig buiten gebruik is ten gevolge van het ongeval, behoudens een vertraging te wijten aan een nalatig optreden van de schadelijder.

Hierbij dient een onderscheid gemaakt te worden naargelang het een totaal verlies betreft, dan wel een herstelling mogelijk is.

Als het voertuig niet buiten gebruik is, kan 1 dag wachtijd worden toegekend voor de expertiseverrichtingen, tenzij de schadelijder een langere duur bewijst.

Indien bij de herstelling het voertuig gemobiliseerd is, kan de wachtijd verlengd worden tot de dag waarop de benadeelde kennis krijgt van de kostprijs van de herstelling.

In het geval van een totaal verlies kan de wachtijd worden verlengd tot de dag waarop de benadeelde in kennis wordt gesteld van het totale verlies, van de waarde voor het ongeval en van de waarde van het wrak.

1.4.2. Herstellingsduur

Onder de herstellingsduur wordt begrepen de periode die nodig is om de herstellingen uit te voeren aan het voertuig, in beginsel conform de gegevens van het deskundig verslag.

1.4.3. Vervangdagen

De vervangings- of mutatieduur betreft de periode die nodig is om het vernielde voertuig te vervangen. Deze duur moet worden bewezen. Bij gebrek aan concrete elementen ter zake kan er een forfait worden toegekend van 15 dagen.

1.4. Indemnité d'indisponibilité

1.4.1. Délai d'attente

Le délai d'attente s'entend de la période qui correspond à la durée nécessaire aux constatations du dommage et à son évaluation, lorsque le véhicule est immobilisé suite à l'accident, à l'exception de tout retard qui serait imputable à la victime.

Il convient de distinguer selon qu'il s'agit d'une perte totale ou de réparations.

Si le véhicule n'est pas immobilisé, il sera alloué un jour de chômage pour les opérations d'expertise, sauf si la victime démontre une durée plus importante.

En cas de réparation, avec immobilisation du véhicule, le temps d'attente peut se prolonger jusqu'au jour de la connaissance par la victime du coût de la réparation.

En cas de perte totale, le temps d'attente peut se prolonger jusqu'au jour où la victime prend connaissance de la perte totale, de la valeur avant sinistre et de la valeur de l'épave.

1.4.2. Délai de réparation

Le délai de réparation s'entend de la période nécessaire à la réalisation des réparations du véhicule, en principe suivant les données du procès-verbal d'expertise.

1.4.3. Délai de mutation

Le délai de mutation s'entend de la période nécessaire au remplacement du véhicule sinistré. Ce délai doit être prouvé. A défaut d'éléments d'appréciation concrets, il peut être fixé forfaitairement à quinze jours.

1.4.4. Vergoeding wegens gebruiksder- ving

Indien de benadeelde een vervangwagen huurt heeft hij recht op de terugbetaling van de gemaakte kosten, op voorwaarde dat de vervangwagen van hetzelfde type is.

Bovendien kan als besparing voor het niet-gebruik van het eigen voertuig een bedrag worden aangerekend gelijk aan 10 % van de huurfactuur.

Indien geen vervangvoertuig wordt gehuurd of ter beschikking wordt gesteld, kunnen de hierna vermelde forfaitaire bedragen worden toegekend:

1.4.4. Montant des indemnités pour l'in- disponibilité du véhicule

Si la victime a loué un véhicule de remplacement, elle a droit au remboursement des frais consentis à condition que la voiture de remplacement soit du même type que le véhicule accidenté.

En outre, l'économie générée par la non-utilisation du véhicule accidenté peut être prise en compte pour un montant égal à dix pour cent de la facture de location.

A défaut de location ou de mise à disposition d'un véhicule, les indemnités forfaitaires suivantes sont préconisées:

Voertuig	Vergoeding/dag
fiets (al dan niet met trapondersteuning tot 25 km/u)	10,00 euro
gemotoriseerde tweewieler (2 of 3 wielen), quad en speed pedelec	15,00 euro
aanhangwagen personenwagen < 750 kg ≥ 750 kg	10,00 euro 15,00 euro
personenwagen (ook voor professioneel gebruik en leasing)	20,00 euro
mobihome	50,00 euro
taxi grote maatschappijen	50,00 euro
taxi zelfstandige uitbater	60,00 euro
huurwagen (exclusief leasing)	46,00 euro
lichte vrachtwagen/bestelwagen tot 3,50 ton netto laadvermogen	40,00 euro
vrachtwagen en geleed voertuig vanaf 3,50 ton netto laadvermogen	50,00 euro + 10,00 euro per ton
eigenaar van één vrachtwagen	62,00 euro
zware voertuigen van bijzondere aard zoals: takelvoertuig, tankwagen, kraanwagen, betonwagen, landbouwtractor, trekker van oplegger, oplegger vrachtwagen	150,00 euro
ziekenwagen	87,00 euro
kampeeraanhangwagen/caravan	24,00 euro
autobus autocar	
< 50 plaatsen < 31 plaatsen	50,00 euro
≥ 50 plaatsen ≥ 31 plaatsen	90,00 euro
≥ 60 plaatsen ≥ 38 plaatsen	115,00 euro
≥ 70 plaatsen ≥ 44 plaatsen	140,00 euro
≥ 80 plaatsen ≥ 50 plaatsen	180,00 euro

Véhicule	Indemnité/jour
bicyclette (avec/sans assistance, max. 25 km/h)	10,00 euros
2 ou 3 roues motorisées, quad et speed pédelec	15,00 euros
remorque de voiture de:	
- moins de 750 kg	10,00 euros
- plus de 750 kg	15,00 euros
voitures (également usage professionnel et de leasing)	20,00 euros
mobihome	50,00 euros
taxi grandes entreprises	50,00 euros
taxi exploitant indépendant	60,00 euros
voiture de location (hors leasing)	46,00 euros
camionnettes et petits camions jusqu'à 3,5 t, charge utile	40,00 euros
camions et véhicules tractés de 3,5 t et plus, nettes de charge	50,00 euros + 10,00 euros par tonne
propriétaire d'un seul camion	62,00 euros
véhicules lourds de nature particulière: tels que dépanneuse, camion-citerne, véhicule-grue, camion malaxeur, tracteur agricole, tracteur semi-remorque, remorque de camion	150,00 euros
ambulance	87,00 euros
remorque de camping/caravane	24,00 euros
autobus autocar	
< 50 places < 31 places	50,00 euros
≥ 50 places ≥ 31 places	90,00 euros
≥ 60 places ≥ 38 places	115,00 euros
≥ 70 places ≥ 44 places	140,00 euros
≥ 80 places ≥ 50 places	180,00 euros

1.4.5. Financiering

Indien het slachtoffer voor de aanschaf van een ander voertuig of voor de uitvoering van de herstellingskosten een lening aangaat, kunnen de kosten van deze financiering met inbegrip van de interesten een vergoedbare schade uitmaken.

2. Verplaatsingskosten

Het is aan het slachtoffer om een precies overzicht te verschaffen van zijn verplaatsingen.

Indien de verplaatsingskosten forfaitair worden berekend, kan een vergoeding van 0,35 euro/km aanvaard worden, voor een autovoertuig. Voor de andere voer-

1.4.5. Financement

Si la victime contracte un emprunt pour acquérir un véhicule de remplacement ou faire procéder aux réparations, les frais du financement, en ce compris les intérêts, peuvent constituer un dommage indemnisable.

2. Frais de déplacement

Il incombe à la victime de produire un relevé précis de ses déplacements.

Pour le calcul forfaitaire de ces frais, une indemnité de 0,35 euro par kilomètre peut être acceptée pour un véhicule automobile. Pour les autres véhicules, une in-

tuigen kan een vergoeding worden toegekend van 0,24 euro/km (2).

3. Administratiekosten

Indien de omvang van de administratie-, de correspondentie- en de telefoonkosten en de daaraan bestede tijd niet *in concreto* kunnen worden bewezen, kan een forfaitaire tegemoetkoming van 50,00 euro tot 150,00 euro toegekend worden, en dit in verhouding tot de complexiteit van de zaak.

4. Kledijschade

Wanneer het bestaan van een dergelijke schade aannemelijk wordt gemaakt, maar de omvang ervan niet precies kan worden bewezen, kan naar billijkheid, de gemiddelde waarde van de gehele kledij geschat worden op 375,00 euro, vetusteit inbegrepen. Deze raming heeft enkel betrekking op de eigenlijke kledijschade, met uitsluiting van de beschadiging van juwelen, uurwerk en vervoerde goederen of bijzondere uitrusting, waarvan het verlies, indien dit bewezen wordt, afzonderlijk moet worden geraamd. Indien een aankoopfactuur van de beschadigde kledij kan worden voorgelegd, wordt de vetusteit in aanmerking genomen.

(2) Motivering:

Omzendbrief 683: Aanpassing van het bedrag van de kilometervergoeding 2020

Met toepassing van artikel 74 van het koninklijk besluit van 13 juli 2017 tot vaststelling van de toelagen en vergoedingen van de personeelsleden van het federaal openbaar ambt, wordt het bedrag van de kilometervergoeding vastgesteld op 0,3542 euro per kilometer voor de periode van 1 juli 2020 tot 30 juni 2021.

Met toepassing van artikel 3bis van het koninklijk besluit van 24 december 1993 ter uitvoering van de wet van 6 januari 1989 tot vrijwaring van 's lands concurrentievermogen, ingevoegd bij de wet van 23 april 2015 tot verbetering van de werkgelegenheid, wordt het indexcijfer van de consumptieprijzen bepaald in het artikel 74, § 1er, van het voormeld koninklijk besluit van 13 juli 2017 vervangen door de afgevlakte gezondheidsindex.

demnité de 0,24 euros par kilomètre sera retenue (2).

3. Frais administratifs

Si l'importance des frais administratifs, de correspondance, de téléphone et le temps y consacré ne peuvent être établis *in concreto*, une indemnité forfaitaire de 50,00 € à 150,00 € peut être allouée eu égard à la complexité de la cause.

4. Frais vestimentaires

Lorsque l'existence d'un tel préjudice est démontrée et que son évaluation précise ne peut pas être rapportée, on peut estimer *ex aequo et bono* la valeur moyenne d'une tenue complète à 375,00 euros, vétusté comprise. Cette estimation ne concerne que les effets vestimentaires sensu stricto, à l'exclusion de l'endommagement des bijoux, d'une montre et objets transportés ou équipements spéciaux dont la perte, si elle est prouvée, peut être évaluée distinctement. Si une facture d'achat des vêtements endommagés est produite, la vétusté sera prise en compte.

(2) Motivation:

Circulaire n° 683: Adaptation du montant de l'indemnité kilométrique 2020

En application de l'article 74 de l'arrêté royal du 13 juillet 2017 fixant les allocations et indemnités des membres du personnel de la fonction publique fédérale, le montant de l'indemnité kilométrique est fixé à 0,3542 euros du kilomètre pour la période du 1er juillet 2020 au 30 juin 2021.

En application de l'article 3bis de l'arrêté royal du 24 décembre 1993 portant exécution de la loi du 6 janvier 1989 de sauvegarde de la compétitivité du pays, inséré par la loi du 23 avril 2015 concernant la promotion de l'emploi, l'indice des prix à la consommation visé à l'article 74, § 1er, de l'arrêté royal du 13 juillet 2017 précité est remplacé par l'indice santé lissé.

Hoofdstuk III. Interest en provisie

1. De vergoedende interest

De vergoedende interest maakt een bestanddeel uit van de schade en vergoedt zowel de schade voortvloeiend uit de vertraging van de betaling van de schadevergoeding als het nadeel van de muntontwaarding.

Indien de toegekende bedragen werden geactualiseerd, wordt alleen de schade voortvloeiend uit de vertraging in betaling van de schadevergoeding in rekening gebracht.

De rechter moet de rentevoet *in concreto* begroten.

De aanvangsdatum voor de berekening van de verschuldigde vergoedende interest kan worden bepaald als volgt:

- voor de kosten of de schade die zich gespreid voordoen over een bepaalde periode voorafgaandelijk aan het vonnis: vanaf een gemiddelde datum;
- voor de schade aan goederen: vanaf de datum van het schadeverwekkend feit;
- voor de schade voortvloeiend uit de tijdelijke ongeschiktheden: vanaf een gemiddelde datum;
- voor de schade voortvloeiend uit de specifieke blijvende ongeschiktheden: vanaf de datum van het schadeverwekkend feit; ingeval er een tijdelijke specifieke schade werd erkend, is de aanvangsdatum van de interest de consolidatiedatum van de letsels;
- voor de schade ingevolge het verlies van een schooljaar: vanaf de datum van het niet slagen;
- wat betreft de vergoeding van de persoonlijke, de huishoudelijke of de economische blijvende ongeschiktheden:
  - a. bij kapitalisatie: geen interest op het gekapitaliseerde bedrag; op de vergoeding die de periode dekt tussen de consolidatie en de uitspraak: interest vanaf een gemiddelde datum;
  - b. bij forfait: wanneer de schade in haar geheel wordt begroot op het ogenblik van de consolidatie: vanaf die datum;

Chapitre III. Intérêts et provisions

1. Intérêts compensatoires

Les intérêts compensatoires constituent un élément du dommage et sont destinés à réparer tant le préjudice né du retard de paiement de l'indemnité que celui résultant de l'érosion monétaire.

Lorsque les montants alloués ont été actualisés, seul le préjudice résultant du retard de paiement de l'indemnité est pris en compte.

Le juge évalue le taux d'intérêt *in concreto*.

Les dates de prise de cours des intérêts compensatoires peuvent être fixées comme suit:

- pour des frais ou dommages qui s'étalent sur une période déterminée précédant le jugement: une date moyenne;
- dommages aux biens: date du fait dommageable;
- dommages résultant des incapacités temporaires: date moyenne;
- préjudices particuliers permanents: date du fait dommageable sauf si un préjudice temporaire a été reconnu, auquel cas la date de prise de cours de l'intérêt est celle de la consolidation des lésions;
- préjudice résultant de la perte d'une année scolaire: date de l'échec;
- indemnité pour incapacités personnelle, ménagère ou économique permanentes:
  - a. si capitalisation: pas d'intérêts sur le montant capitalisé; sur l'indemnité couvrant la période entre la consolidation et le jugement: intérêts à partir de la date moyenne;
  - b. si forfait: lorsque le dommage est complètement établi au moment de la consolidation, à partir de celle-ci;

- voor de schade voortvloeiend uit het overlijden: vanaf datum van het overlijden behoudens berekening door kapitalisatie;
- voor de schade *ex haerede*: vanaf de gemiddelde datum tussen het schadeverwekkend feit en het overlijden.

2. Moratoire interest

De vergoedende intresten lopen tot aan de datum van het eindvonnis.

Vanaf het eindvonnis worden moratoire intresten toegekend, zowel op de hoofdsom, als op de vergoedende intresten, tot aan de datum van algehele betaling.

3. Provisie

De betaalde provisies (voorschotten) kunnen worden verhoogd met een creditinterest, waarvan de rentevoet door de rechter wordt bepaald.

- préjudices résultant du décès: date du décès sauf si calcul de capitalisation;
- dommage *ex haerede*: date moyenne entre le fait dommageable et le décès.

2. Intérêts moratoires

Les intérêts compensatoires courent jusqu'à la date du jugement définitif.

Les intérêts moratoires seront alloués sur le montant principal augmenté des intérêts compensatoires pour la période postérieure au jugement définitif, et ce jusqu'à complet paiement.

3. Provisions

Le montant des provisions versées peut être majoré d'un intérêt dont le taux sera déterminé par le juge.

Bijlage

Deskundigenopdracht

1. Procedure

De rechtbank stelt aan als deskundige:

Dokter ..., met de hiernavolgende opdracht:

1.1. De oproepingen

De deskundige zal binnen de 15 dagen na de kennisgeving van zijn opdracht door de griffie of, in het voorkomend geval, na de kennisgeving van de consignatie van de provisie overeenkomstig artikel 987 Ger.W., de plaats, de dag en het uur van de eerste expertisebijeenkomst meedelen. In geen geval kan de eerste expertisebijeenkomst later plaatsvinden dan twee maanden na de datum van een van de hierboven vermelde kennisgevingen.

Behoudens vrijstelling verleend door de partijen, zullen de oproepingen gebeuren als volgt:

- bij een ter post aangetekende brief: de partijen in zake;
- bij gewone brief:
  - * de respectieve raadslieden;
  - * de raadgevende artsen van de partijen in zake;
- de rechtbank wordt bij gewone brief op de hoogte gebracht.

In ieder geval worden de verstekmakende partijen bij een ter post aangetekende brief opgeroepen.

1.2. De werkzaamheden

De aangestelde deskundige:

- hoort de partijen en hun juridische en medische raadslieden in hun toelichting;
- neemt kennis van de dossiers en de medische stukken waarover de partijen al beschikken en die hem ten laatste 8 dagen vóór de eerste bijeenkomst worden bezorgd;
- maakt een verslag van de eerste bijeenkomst waarin de datum van de ontvangst van de kennisgeving van de opdracht, de datum van de kennisgeving van de consignatie van de provisie, de wijze waarop het ereloon zal worden bepaald (art. 990 Ger.W.) en de raming van de totale kost van de expertise worden vermeld. Dit verslag wordt binnen de maand bij gewone brief meegedeeld aan de partijen, hun raadslieden en de rechtbank;
- vermeldt in zijn verslag alle gegevens over het slachtoffer die nuttig kunnen zijn bij de beoordeling van de schade, zoals het geslacht, de leeftijd, de burgerlijke stand, zijn/haar persoonlijke en familiale situatie, de gevolgde opleidingen, de vroegere en huidige beroepsactiviteiten, de vrijetijdsbesteding, de medische antecedenten, enz.;
- beschrijft, op basis van een omstandige anamnese en van een grondig klinisch onderzoek, indien nodig aangevuld met gespecialiseerde onderzoeken, nauwkeurig de vastgestelde letsels en aandoeningen, hun evolutie, de ondergane behandelingen, de eventuele verwickelingen en de geformuleerde klachten en hij zal hierbij verduidelijken in welke mate ze toe te schrijven zijn aan het schadeverwekkend feit;

- licht de rechtbank in het algemeen in over de toestand van het slachtoffer, meer bepaald over alle schadelijke gevolgen van het schadeverwekkend feit, zowel voor als na de consolidatie;
- kan een beroep doen op het advies van specialisten.

2. De vooraf bestaande toestand

Indien wordt aangetoond dat het slachtoffer getroffen is of was door een fysiologische aandoening of door een ziekte die niet in verband staat met het schadeverwekkend feit, zal de deskundige deze beschrijven en nagaan of de gevolgen verbonden aan deze voorafgaande toestand zich ook zonder het schadeverwekkend feit zouden hebben gemanifesteerd. In het voorkomend geval zal hij met deze gevolgen geen rekening houden bij zijn evaluatie.

3. De tijdelijke schade

3.1. Hulpmiddelen

De deskundige geeft een volledig overzicht van de geneesmiddelen die het slachtoffer diende te nemen en de medische zorgen die werden toegediend als gevolg van het schadeverwekkend feit.

De deskundige geeft aan of prothesen, orthesen, technische hulpmiddelen, aanpassingen van de woning of van het voertuig van aard waren/zijn het leven van het slachtoffer te vergemakkelijken op persoonlijk vlak, op gezinsvlak in de ruimste betekenis van het woord of op professioneel vlak.

In het voorkomend geval berekent hij de kosten daarvan.

De deskundige geeft eveneens aan of de toestand van het slachtoffer tijdens deze periode van de tijdelijke schade al dan niet hulp van derden (gekwalificeerd of niet) noodzakelijk maakte.

In het bevestigend geval geeft de deskundige de aard en de in uren uitgedrukte omvang ervan aan, rekening houdend met de bestaande en de beschikbare hulpmiddelen.

Hij preciseert op welke wijze en in welke mate deze hulpmiddelen de evaluatie van de verschillende graden van ongeschiktheid beïnvloeden.

3.2. Persoonlijke tijdelijke ongeschiktheid

De deskundige, die daarbij de periodes met hospitalisatie onderscheidt van de periodes zonder hospitalisatie, bepaalt op een schaal van 0 tot 100 de graden van de tijdelijke persoonlijke, gehele en gedeeltelijke ongeschiktheid, die de aantasting van deze fysieke en/of psychische integriteit heeft op het dagelijkse private leven van het slachtoffer, en dit onafhankelijk van de eventuele huishoudelijke en de economische ongeschiktheid, die afzonderlijk worden geëvalueerd (zie punten 3.3. en 3.4. hierna).

De deskundige geeft aan of er specifieke fysieke, psychische of sociale schade is vóór de consolidatie. In de mate dat hiermee geen rekening werd gehouden bij het bepalen van de verschillende graden van de persoonlijke tijdelijke ongeschiktheid, beschrijft hij die specifieke schade (pijnen, esthetische schade, seksuele schade, genoegensschade) en verduidelijkt hij de aard ervan.

Bij het bepalen van de graden van pijnen, wordt aanbevolen de schaal van 1 tot 7 te gebruiken:

- 1/7: miniem
- 2/7: heel licht
- 3/7: licht
- 4/7: matig
- 5/7: ernstig
- 6/7: heel ernstig
- 7/7: uitzonderlijk ernstig

3.3. Tijdelijke huishoudelijke ongeschiktheid

De deskundige bepaalt op een schaal van 0 tot 100 de eventuele invloed – die hij beschrijft – van deze tijdelijke volledige of gedeeltelijke aantasting van de fysieke of psychische integriteit op de huishoudelijke geschiktheid van het slachtoffer.

3.4. Tijdelijke economische ongeschiktheid

De deskundige bepaalt op een schaal van 0 tot 100 de eventuele invloed – die hij beschrijft – van deze tijdelijke volledige of gedeeltelijke aantasting van de fysieke of psychische integriteit op de arbeidsgeschiktheid van het slachtoffer. Hij zal eveneens aandacht hebben voor de mogelijks door het slachtoffer te leveren verhoogde inspanningen.

4. De blijvende schade

4.1. Consolidatie

De deskundige geeft een gemotiveerd advies over de datum van de genezing of van de consolidatie van de letsels; hij beschrijft nauwkeurig de blijvende letsels en de gevolgen ervan evenals de klachten toe te schrijven aan het schadeverwekkend feit.

4.2. Hulpmiddelen

De deskundige geeft een volledig overzicht van de geneesmiddelen die het slachtoffer dient te nemen en de medische zorgen die nog moeten worden toegediend na de consolidatie als gevolg van het schadeverwekkend feit.

De deskundige geeft aan of prothesen, orthesen, technische hulpmiddelen, aanpassingen van de woning of van het voertuig van aard zullen zijn het leven van het slachtoffer te vergemakkelijken op persoonlijk vlak, op gezinsvlak in de ruimste betekenis van het woord of op professioneel vlak.

In het voorkomend geval geeft hij advies over de kosten daarvan, alsook over de frequentie van de vernieuwing en het onderhoud.

De deskundige geeft eveneens aan of de toestand van het slachtoffer na de consolidatie al dan niet hulp van derden (gekwalificeerd of niet) noodzakelijk maakt.

In het bevestigend geval geeft de deskundige de aard en de in uren uitgedrukte omvang ervan aan, rekening houdend met de bestaande en de beschikbare hulpmiddelen.

Hij preciseert op welke wijze en in welke mate deze hulpmiddelen de evaluatie van de verschillende graden van blijvende ongeschiktheid beïnvloeden.

4.3. Persoonlijke blijvende ongeschiktheid

Sub verbo “persoonlijke ongeschiktheid” bepaalt de deskundige op een schaal van 0 tot 100, de graad van de blijvende persoonlijke ongeschiktheid die de aantasting van deze fysieke en/of psychische integriteit heeft op het dagelijkse private leven van het slachtoffer, en dit onafhankelijk van de eventuele huishoudelijke en de economische ongeschiktheid, die afzonderlijk worden geëvalueerd (zie punten 4.4. en 4.5. hierna).

De deskundige geeft aan of er specifieke fysieke, psychische of sociale schade is na de consolidatie. In de mate dat hiermee geen rekening werd gehouden bij het bepalen van de graad van de blijvende persoonlijke ongeschiktheid, beschrijft hij die specifieke schade (pijnen, esthetische schade, seksuele schade, genoegenschade) en verduidelijkt hij de aard ervan.

4.4. Blijvende huishoudelijke ongeschiktheid

Sub verbo “huishoudelijke ongeschiktheid” bepaalt de deskundige op een schaal van 0 tot 100 de eventuele invloed – die hij beschrijft – van deze tijdelijke volledige of gedeeltelijke aantasting van de fysieke en/of psychische integriteit op de huishoudelijke geschiktheid van het slachtoffer.

4.5. Economische ongeschiktheid

Sub verbo “economische ongeschiktheid” bepaalt de deskundige of en in welke mate (op een schaal van 0 tot 100) de aan het schadeverwekkend feit toe te schrijven blijvende letsels een aantasting van de arbeidsgeschiktheid van het slachtoffer uitmaken, meer bepaald rekening houdend met zijn vroegere beroepsactiviteiten, zijn actueel beroep, de tot dan reeds uitgeoefende professionele en andere winstgevende activiteiten die redelijkerwijze binnen zijn mogelijkheden blijven, in acht genomen zijn opleiding en kwalificaties en de reële en met zijn leeftijd verenigbare aanpassingsmogelijkheden. Hij zal eveneens aandacht hebben voor de mogelijks door het slachtoffer te leveren verhoogde inspanningen.

4.6. Voorbehoud

De deskundige bepaalt of een voorbehoud moet worden voorzien en in dat geval geeft hij, in de mate van het mogelijke, het voorwerp en de duur ervan aan.

5. Voorlopig verslag en eindverslag

De deskundige licht de rechtbank, in een begrijpelijke taal, in over alle schadelijke gevolgen van het schadeverwekkend feit in hoofde van het slachtoffer, zowel voor als na de consolidatie.

De deskundige geeft een zo precies en volledig mogelijke beschrijving van alle nuttige elementen en onderbouwt zijn besluiten, onder meer door in een begrijpelijke taal te verduidelijken welke parameters hij gehanteerd heeft als basis voor zijn besluiten, zonder al te omslachtig te zijn.

De deskundige deelt aan de partijen een voorlopig verslag mee en laat hen toe, binnen de door hem bepaalde termijn, hun opmerkingen te formuleren.

Zowel in het voorlopig als in het eindverslag antwoordt de deskundige op alle dienstige opmerkingen die de partijen hem binnen de toegekende termijn, desgevallend in de vorm van bijgevoegde nota's, ter kennis hebben gebracht.

De deskundige tracht de partijen te verzoenen (art. 977 Ger.W.).

Indien de voor het indienen van het eindverslag bepaalde termijn de zes maanden te boven gaat, zendt de deskundige om de zes maanden een tussentijds verslag over de stand van zijn werkzaamheden aan de rechtbank, aan de partijen en aan de raadslieden, met naleving van artikel 974 Ger.W.

Indien het dossier taken, opzoekingen of bijkomende onderzoeken vergt die het de deskundige niet mogelijk maken zijn verslag binnen de oorspronkelijk vastgelegde termijn in te dienen of indien de consolidatie ver in de toekomst wordt verwacht, richt de deskundige een gemotiveerd verzoek tot de verlenging van de termijn met naleving van artikel 974 Ger.W.

De deskundige zal zijn beëdigd eindverslag ter griffie van de rechtbank neerleggen binnen de ... maanden na de kennisgeving van zijn opdracht.

De deskundige voert zijn opdracht uit onder het toezicht van de rechter, die te allen tijde ambtshalve of op verzoek van de partijen de verrichtingen kan bijwonen (art. 973, § 1 Ger.W.). De partijen en de deskundige kunnen zich daartoe te allen tijde bij een gemotiveerde brief tot de rechter wenden (art. 973, § 2 Ger.W.).

6. Voorschotten en ereloon

Het bedrag van het voorschot wordt bepaald op ... euro. Het moet binnen de maand vanaf de datum van het onderhavig vonnis worden gestort.

Overeenkomstig artikel 987 Ger.W. wordt dat voorschot geconsigneerd ter griffie of bij een door de partijen overeengekomen kredietinstelling.

Dat voorschot kan onmiddellijk worden vrijgegeven ten voordele van de deskundige ten belope van ... euro.

Onverminderd de einduitspraak van de rechtbank over de kosten, zullen de expertisekosten worden voorgeschoten door ...

De door de deskundige op basis van de omvang en de vordering van zijn werkzaamheden gevraagde bijkomende voorschotten zullen worden geconsigneerd overeenkomstig artikel 987 Ger.W.

Indien hij het opportuun acht, kan de deskundige zijn werkzaamheden opschorten of uitstellen tot wanneer hij in kennis wordt gesteld van de consignatie van het voorschot (art. 989 Ger.W.).

7. Verzaking aan de deskundige opdracht en beroep

De partij die aan de deskundige opdracht verzaakt, verwittigt daarvan zonder verwijl en ten laatste binnen de maand na de datum van het onderhavig vonnis, de deskundige, de

rechtbank en de andere partijen per gewone brief. De door de deskundige reeds gemaakte kosten vallen ten laste van de verzakende partij.

De partij die beslist een rechtsmiddel aan te wenden tegen het onderhavig vonnis, moet daarvan per gewone brief de deskundige, de rechtbank en de andere partijen in kennis stellen binnen de 8 dagen na haar beslissing.

8. Inwerkingstelling van de deskundige (facultatief)

Geeft akte aan de verschijnende partijen van hun verzoek om opschorting van de kennisgeving overeenkomstig artikel 972, § 1 Ger.W.

Annexe

La mission d'expertise

1. Procédure

Le tribunal désigne en qualité d'expert judiciaire:

M..., docteur en médecine, avec la mission suivante:

1.1. Convocations

L'expert communiquera endéans les 15 jours de la notification de sa mission par le greffe ou, le cas échéant, de la notification de la consignation de la provision conformément à l'article 987 du Code judiciaire, les lieu, jour et heure de la première réunion d'expertise. La première réunion d'expertise ne pourra en aucun cas être postérieure de plus de deux mois de l'une ou l'autre de ces notifications.

Sauf accord des parties de recourir à un autre mode de convocation, il convoquera:

- par pli recommandé les parties à la cause;
- par pli simple:
  - * les conseils juridiques respectifs;
  - * les conseils techniques de chacune des parties à la cause.

Il en informera le tribunal par pli simple.

En toutes hypothèses, il convoquera par pli recommandé les parties qui ont fait défaut.

1.2. Vacations

L'expert désigné:

- entendra les parties et leurs conseils juridiques et médicaux en leurs explications;
- prendra connaissance des dossiers et documents médicaux déjà en possession des parties, documents qui lui seront communiqués au plus tard 8 jours avant la première réunion;
- dressera un rapport de la première réunion, mentionnant notamment la date de la réception de la mission, la date à laquelle il a été avisé de la consignation de la provision, le mode de calcul de ses honoraires (art. 990 du Code judiciaire) ainsi que l'estimation du coût global de l'expertise. Ce rapport sera adressé dans le mois par pli simple aux parties, à leurs conseils et au tribunal;
- mentionnera dans son rapport toutes les données relatives à la victime, utiles à l'évaluation du dommage, telles que son sexe, son âge, son état civil, sa situation personnelle et familiale, les formations suivies, les activités professionnelles passées et actuelles, ses loisirs et antécédents médicaux, etc.;
- décrira avec précision à l'aide d'une anamnèse détaillée et d'un examen clinique approfondi, si nécessaire complété par des examens spécialisés spécifiques, les lésions et troubles constatés, leur évolution, les traitements subis, les complications éventuelles et les plaintes formulées en se prononçant sur leur imputabilité au fait dommageable;

- éclairera plus généralement le tribunal sur la situation de la victime et plus précisément sur toutes les conséquences du fait dommageable tant avant qu'après la consolidation;
- pourra recourir à l'avis de spécialistes.

2. Etat antérieur

S'il est démontré que la victime est atteinte d'un défaut physiologique ou d'une maladie avérée non imputable au fait dommageable, l'expert le/la décrira, et déterminera si les séquelles liées à l'état antérieur seraient de toute façon survenues même sans ce fait dommageable; dans cette hypothèse, il omettra les conséquences de cet état antérieur dans ses évaluations.

3. Préjudice temporaire

3.1. Aides

L'expert donnera un aperçu complet des médicaments qui ont dû être administrés à la victime ainsi que des soins médicaux prodigués en conséquence du fait dommageable.

L'expert précisera si des prothèses, orthèses, aides techniques, aménagements d'immeuble ou de véhicule ont été ou sont de nature à faciliter la vie personnelle, ménagère au sens large ou professionnelle de la victime.

Dans l'affirmative, il en précisera le coût.

L'expert précisera également si, durant ces périodes temporaires, l'état de la victime a nécessité l'aide d'une tierce personne qualifiée ou non.

Dans l'affirmative, il en précisera la nature et l'importance horaire en tenant compte des moyens d'assistance existants et disponibles.

Il précisera de quelle façon et dans quelle mesure ces différentes aides peuvent entrer en compte dans l'évaluation des différents taux d'incapacité.

3.2. Incapacité personnelle temporaire

L'expert déterminera, en distinguant les périodes d'hospitalisation des autres périodes, sur une échelle de 0 à 100 les taux d'incapacité personnelle temporaire totale et partielle que cette atteinte à l'intégrité physique et/ou psychique a sur la vie privée quotidienne de la victime, et ce indépendamment des éventuelles incapacités ménagère et économique qui seront évaluées de façon distincte (cf. points 3.3 et 3.4 ci-dessous).

L'expert déterminera s'il existe un dommage physique, psychique ou social spécifique avant la consolidation. Dans la mesure où il n'en a pas été tenu compte dans l'évaluation des différents taux d'incapacité personnelle temporaire, il donnera une description de ce dommage spécifique (douleurs, dommage esthétique, sexuel, d'agrément) et en explicitera la nature.

La détermination des douleurs se fait de préférence sur la base de l'échelle de 1 à 7:

- 1/7: minimales
- 2/7: très légères
- 3/7: légères

4/7: modérées
5/7: sévères
6/7: très sévères
7/7: exceptionnellement sévères

3.3. Incapacité ménagère temporaire

L'expert déterminera en les précisant et en les quantifiant sur une échelle de 0 à 100 les répercussions éventuelles de cette atteinte à l'intégrité physique et/ou psychique temporaire totale ou partielle sur la capacité ménagère de la victime.

3.4. Incapacité économique temporaire

L'expert déterminera en les précisant et en les quantifiant sur une échelle de 0 à 100 les répercussions éventuelles de cette atteinte à l'intégrité physique et/ou psychique temporaire totale ou partielle sur la capacité de travail de la victime.

Il aura également égard aux éventuels efforts accrus que devra consentir la victime.

4. Le dommage permanent

4.1. Consolidation

L'expert donnera un avis motivé quant à la date de guérison ou de consolidation des lésions; il décrira avec précision les séquelles permanentes et leurs conséquences ainsi que les plaintes imputables au fait dommageable.

4.2. Aides

L'expert donnera un aperçu complet des médicaments que la victime doit recevoir ainsi que les soins médicaux encore à administrer après la consolidation, en relation avec le fait dommageable.

L'expert déterminera si des prothèses, orthèses, aides techniques, aménagements de l'habitation ou du véhicule seront de nature à faciliter la vie personnelle, ménagère au sens large, ou professionnelle de la victime.

Dans l'affirmative, il donnera son avis quant à leur coût, ainsi que la fréquence de renouvellement et d'entretien.

L'expert déterminera également si l'état de la victime après la consolidation nécessite l'aide de tiers qualifiée ou non.

Dans l'affirmative, il en précisera la nature et l'importance horaire en tenant compte des moyens d'assistance existants et disponibles.

Il précisera de quelle façon et dans quelle mesure ces aides influenceront l'évaluation des différents taux d'incapacité permanente.

4.3. Incapacité personnelle permanente

Sub verbo «Incapacité personnelle», l'expert déterminera:

sur une échelle de 0 à 100 le degré d'incapacité personnelle permanente qui affecte l'intégrité physique et/ou psychique de la victime dans sa vie privée quotidienne, et ce indépendamment des éventuelles incapacités ménagère et économique qui seront évaluées de façon distincte (cf. points 4.4 et 4.5 ci-dessous).

L'expert déterminera s'il existe un dommage spécifique de nature physique, psychique ou social après la consolidation. Dans la mesure où il n'en a pas été tenu compte dans l'estimation du degré d'incapacité personnelle permanente, il décrira ce dommage spécifique (douleurs, dommage esthétique, sexuel, d'agrément) et en précisera la nature.

4.4. Incapacité ménagère permanente

L'expert déterminera en les précisant et en les quantifiant sur une échelle de 0 à 100 les répercussions éventuelles de cette atteinte à l'intégrité physique et/ou psychique permanente totale ou partielle sur la capacité ménagère de la victime.

4.5. Incapacité économique

Sub verbo «Incapacité économique», l'expert déterminera:

si et dans quelle mesure (sur une échelle de 0 à 100) les séquelles permanentes imputables au fait dommageable constituent une atteinte à la capacité de travail de la victime, en considérant plus précisément ses professions antérieures, sa profession actuelle et les autres activités professionnelles et lucratives qui lui demeurent raisonnablement accessibles compte tenu de sa formation, de ses qualifications et de ses possibilités réelles de réadaptation compatibles avec son âge. Il aura également égard aux éventuels efforts accrus que devra consentir la victime.

4.6. Réserves

L'expert déterminera si des réserves doivent être prévues et, dans ce cas, en précisera, dans la mesure du possible, l'objet et la durée.

5. Rapport provisoire et définitif

L'expert éclairera le tribunal, dans une langue compréhensible, au sujet de toutes les conséquences subies par la victime du fait dommageable, tant avant qu'après la consolidation.

L'expert fournira une description aussi complète et précise que possible de tous les éléments pertinents et argumentera ses conclusions en précisant notamment les paramètres qui en sont le fondement sans verser dans la prolixité et en adoptant une langue compréhensible.

L'expert communiquera aux parties un avis provisoire en permettant à ces dernières de formuler leurs observations endéans le délai fixé.

Tant dans le rapport provisoire que définitif, l'expert répondra à toutes les observations pertinentes formulées dans les délais impartis, le cas échéant sous forme de notes de faits directoires par les parties.

L'expert tentera de concilier les parties (art. 977 du Code judiciaire).

Si le délai fixé pour le dépôt du rapport final est supérieur à six mois, l'expert adressera tous les six mois un rapport intermédiaire sur l'état d'avancement de ses travaux au tribunal, aux parties et aux conseils en se conformant à l'article 974 du Code judiciaire.

Si le dossier requiert des devoirs, investigations ou examens complémentaires ne permettant pas à l'expert de déposer son rapport endéans le délai initialement fixé ou si la consolidation apparaît très éloignée dans le temps, l'expert sollicitera de façon motivée une prolongation de délais en se conformant à l'article 974 du Code judiciaire.

L'expert déposera son rapport final, sous la foi du serment, au greffe de la présente juridiction endéans les ... mois de la notification de sa mission.

L'expert exécutera sa mission sous le contrôle du juge. Celui-ci peut à tout moment, d'office ou à la demande des parties, assister aux opérations (art. 973, § 1er, du Code judiciaire). Les parties et l'expert peuvent s'adresser à tout moment au juge par lettre missive motivée (art. 973, § 2, du Code judiciaire).

6. Provisions et honoraires

Le montant de la provision est fixé à ... euros. Elle devra être versée dans le mois du présent jugement.

Conformément à l'article 987 du Code judiciaire, cette provision sera consignée au greffe ou auprès de l'établissement de crédit dont les parties auront convenu.

Elle est immédiatement libérable au profit de l'expert à concurrence de la somme de ...

Il appartiendra à ... de faire l'avance des frais de l'expertise, sans préjudice pour le tribunal de statuer, dans son jugement définitif, sur les dépens.

Les compléments de provision à demander par l'expert, en considération de l'importance et de l'évolution de ses travaux, seront consignés conformément à l'article 987 du Code judiciaire.

S'il l'estime opportun, l'expert pourra suspendre ou reporter l'exécution de sa mission jusqu'à ce qu'il soit informé de la consignation de la provision (art. 989 du Code judiciaire).

7. Renonciation à l'expertise et appel

La partie qui renonce à l'expertise devra en avvertir par courrier l'expert, le tribunal ainsi que les autres parties, sans délai et au plus tard dans le mois du présent jugement. Les frais déjà exposés par l'expert seront à la charge de la partie qui renonce à l'expertise.

La partie qui décide d'exercer un recours contre la présente décision doit en avvertir par courrier l'expert, le tribunal ainsi que les autres parties dans les 8 jours de sa décision.

8. Mise en œuvre de l'expertise (facultatif)

Donne acte aux parties qui ont comparu qu'elles sollicitent la suspension de la notification conformément à l'article 972, § 1, du Code judiciaire.